Năm thứ hai - Số 11 15 Janvier 1933

DÉPOT-LÉGAL
RÉSIDENCE SUPÉRIEURE
TONKIN

VĂN-HỌC

TẠP CHÍ

DEPOT LEGAL
INDOCHINE
N° A-1129

CƠ-QUAN CHUYÊN KHẢO CỨU, BIÊN SOẠN, GIẢNG-GIẢI VỀ QUỐC-VĂN.
MỖI THÁNG RA HAI KỲ: NGÀY 1er VÀ 15.

Revue littéraire paraissant le 1er et le 15 de chaque mois

Dépôt légal mille trois cent cinq et 1er trimestre
16-1-33

MỤC LỤC

1 — Vấn đề viết quốc ngữ cho trúng . . . 61
2 — Ban đồng-nghiệp mới 67
3 — Ta nên làm Văn lối nào? 68
4 — Thi thoại 71
5 — Giới thiệu sách mới 76
6 — Lược khảo về văn-học sử nước ta . . . 77
7 — Một ý kiến về sự sửa đổi chữ quốc ngữ . . 82
8 — Văn thơ (cổ và kim) 84
9 — Bần-nữ thán dẫn giải 91
10 — Mũi tên độc (tiểu-thuyết đường rừng) . . 95
11 — Hoa-Lư kết nghĩa (lịch sử tiểu-thuyết) . . 99
12 — Tự học tiếng Anh-lê 105
13 — Dịch Pháp-văn 109
14 — Hộp thư 111
15 — Câu chuyện lý-thú trên đàn văn . . . 112
16 — Tự học tiếng Tàu 113
17 — Việt Hán Pháp tự điển 117

Chủ-bút: Dương-Bá-Trạc — Chủ-nhiệm: Dương-Tụ-Quán

TÒA BÁO
193, Phố hàng Bông — Hanoi
Giây nói: 766

Dày 60 trang Giá bán 0$18

https://tieulun.hopto.org
Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

VAN - HOC TAP - CHI

CƠ-QUAN CHUYÊN KHẢO CỨU, BÀN SOẠN, GIẢNG-GIẢI VỀ QUỐC - VĂN.
MỖI THÁNG RA HAI KỲ: NGÀY 1ER VÀ 15.

CHỦ - BÚT : Dương-Bá-Trạc — CHỦ - NHIỆM : Dương-Tụ Quán

TÒA BÁO : *193, Phố hàng Bông Hanoi.* — GIÂY NÓI SỐ : 766

		1 năm	*nửa năm*
GIÁ BÁO	Bắc-Kỳ, Trung-Kỳ, Nam-Kỳ	4$00	2$10
	Ai-Lao. Cao-Mên	4.50	2 40
	Pháp và ngoại-quốc	5 50	2.90

Mua báo xin trả tiền trước

Ai gửi bài lai cảo hay thư từ gì về việc báo, như mua báo, trả tiền báo, đăng cáo bạch vào báo, vân, vân, xin viết cho ông **Dương-Tụ Quán** CHỦ-NHIỆM BÁO VĂN-HỌC, 193, hàng Bông, Hanoi

CẤM KHÔNG AI ĐƯỢC PHIÊN DỊCH HAY IN LẠI NHỮNG BÀI VÀ ẢNH TRONG BẢN-CHÍ. TRỪ KHI NÀO BẢN-CHÍ CHỦ-BÚT HAY CHỦ-NHIỆM CÓ CHO PHÉP THÌ KHÔNG KỂ

Kính cáo độc giả

Văn-học tạp-chí số 2 và 3 in gộp làm một hiện đã đóng xong Trong bạn độc giả, ai chưa có số 2 hay 3 thì theo như nhời hứa, chúng tôi đã gửi để các ngài xem rồi Còn ai chưa có thì kíp gửi thơ về mua, kẻo lại hết vì chúng tôi in có hạn thôi. Thơ nào gửi mua có kèm timbres postes 0$36 (0$35 báo và 0$01 cước) thì Bản-quán mới gửi Các ngài nên chú ý.

V. H. T. C.

https://tieulun.hopto.org

Một quyển sách nhà nào cũng cần phải có, *ấy là uốn*

NAM NỮ TU TRI

男女須知

Trong có những mục như :

TỔNG LUẬN VỀ NAM NỮ ÁI TÌNH VÀ Ý NGHĨA SỰ GIAO-HỢP — CÁCH ĐỀ PHÒNG KHI XUÂN TÌNH PHÁT ĐỘNG. **Kinh nguyệt**. NHỮNG ĐIỀU CON TRAI NÊN CHÚ Ý ĐÊM HÔM MỚI CƯỚI, TRẠNG HUỐNG KHI THỤ THAI. **Nguyên nhân thành thai, kết thành nam thai hay nữ thai. Những nguyên nhân có con và cách chữa cho có con. Hôn nhân vệ sinh, những điều đàn bà sắp đẻ nên biết v. v.**

Sách dầy gần 100 trang giá 0$25

Ở xa gửi thêm cước đảm bảo 0$13, cước thường 0$03

Có thể gửi bằng timbres postes cũng được, cứ đề

Đông-Tây Ấn-quán, 193, phố hàng Bông – HANOI

MỘT QUYỂN SÁCH NHÀ NÀO CŨNG CẦN PHẢI CÓ :

GIA LỄ GIẢN YẾU

Có cả **« Các bài văn khấn »** *và* **« Khoản biên gia-phả »**

Lại có in sẵn nhiều tranh để người nào có quyển này chỉ việc điền gia-phả của nhà mình vào

Cử-nhân DƯƠNG-BÁ-TRẠC *soạn*

Giá : 0$15 — Cước thường : 0$03

Gửi bằng timbres postes cũng được :

Đề cho : **Đông-Tây ấn-quán 193, Phố hàng Bông — Hanoi**

Ai muốn biết những sự kỳ quan trong vũ-trụ ?

Ai muốn học nghề cùng những khoa-học có ích cho người Việt-Nam.

NÊN ĐỌC

KHOA-HOC TAP-CHI

https://tieulun.hopto.org

CHÈ TA CHẾ THEO khoa-học mới !

Nghe đến chè Ta, xin chớ vội nhầm chè Ta uống không bằng chè Tầu. Chè ta có một tính chất qui hóa lạ thường mà chè Tầu không có : **Uống vào dễ tiêu, ngủ được, tinh thần khảng sải.** Chè của bản-hiệu ngoài cái tính chất đó, còn được nước xanh, cánh nhỏ, hương vị thơm tho dịu dàng. Bản-hiệu nghiên-cứu đã lâu năm tìm ra cách chế theo khoa học mới, cho nên phàm chè của bản-hiệu, qui khách dùng đến qua một vài lần sau không thể bỏ được. Có ướp chè hoa sen, nhài và thủy-tiên. Các ngài chiếu-cố xin hỏi cho được mấy thứ chè của bản hiệu sau đây kẻo nhầm với các tạp hiệu :

ĐỒNG-LƯƠNG, TIÊN-MAI, CHÂN THÁI, VINH-THÁI, ĐẦU-XUÂN.

Tổng-cục : Hiệu **ĐỒNG-LƯƠNG 125, hàng Bông, Hanoi**

CHI ĐIẾM VÀ ĐẠI LÝ

Mộng-Lương Thư-Quán		**NHA-TRANG**
Quảng-Phát	**Commerçant**	**FAI-FOO**
Vĩnh-Thành	**N· 69, Rue Gia-Long**	**HUẾ**
Vĩnh-Hưng-Tường	**Rue Marché**	**ĐỒNG-HỚI**
Vĩnh Hưng-Tường	**N· 176, Rue Sarraut**	**VINH**
Ngọc-Lân	**N· 55, Rue Maréchal Foch**	**VINH**
Thắng-Đức-Long	**N· 108, Grand' Rue**	**THANH-HÓA**
Phúc-Hưng-Long	**N· 5, Grand' Rue**	**THANH-HÓA**
Cự-Thành	**N 2, Grand' Rue**	**THANH-HÓA**
Tường-Hưng	**Commerçant**	**ĐÒ-LÈN**
Hưng-Long	**N· 19, Phố Năng Tĩnh**	**NAM-ĐỊNH**
Vĩnh Nguyên	**N· 290, Phố hàng Mũ**	**NAM ĐỊNH**
Phúc-Thành	**N· 159. Rue Maréchal Foch**	**NAM-ĐỊNH**
Ich-Mỹ,	**Rue Châu Cầu**	**PHỦ LÝ**
Nhân-Thọ Đường	**Rue Châu-Cầu**	**PHỦ LÝ**
Vĩnh-Long	**Chợ-Sông**	**PHỦ LÝ**
An-Phú	**Rue Hoàng-Xá**	**ĐỖ XÁ**
Việt Hưng	**N· 62, Avenue Paul Doumer**	**HẢI PHÒNG**
Vĩnh-Tiến-Long	**N· 28, Phố Khách**	**HẢI DƯƠNG**
Đức Lợi	**Commerçant**	**SƠN-TÂY**
Tân Minh	**N· 13, Rue Tân Hưng**	**PHÚ THỌ**
Thuận-An	**Commerçant**	**LỤC NAM**
Vĩnh-Thịnh	**Phố Chợ Mới**	**ĐA LÁT (Annam)**
Thắng Long	**Rue Tafforin**	**Vientiane (Laos)**
Phan-gia-Hội	**N° 14, Rue Jules Piquet**	**THAI-BINH**
Đức-Sinh	**N° 40, Rue Sabourain**	**SAIGON (Cochinchine)**

https://tieulun.hopto.org

XIN MÁCH GIÙM

Tôi đọc báo ĐÔNG-PHƯƠNG được biết thuốc Bách-Ứng của Hải-ngọc-Đường do ông Nguyễn-huy-Cừ, Tú-Tài, làng Hoằng-Nghĩa, phủ Hoằng Hóa, tỉnh Thanh-Hóa chế ra. Thuốc này chữa-huyết tích, đờm-tích, ăn mà tích, ăn nước lạ (nước độc) rồi vàng da, to bụng, phù nề, hoặc ăn không tiêu, hoặc da bụng dầy, hoặc bụng có cục mà hay đau; chữa cả đờn-bà tích kinh sinh bệnh sinh đẻ rồi phát nề v. v...

Mới đây vợ tôi đẻ, vì ác-huyết ra không hết rồi tắt sữa, đầy trướng, phát nề, uống thuốc gì cũng không kiến-hiệu, bệnh tình rất nguy; tôi mua 5 be thuốc ấy (mỗi be 25 xu), mới cho uống hết một be mà vợ tôi khỏi hẳn; còn 4 be, người bạn tôi dùng uống cũng khỏi được bệnh đau bụng và ăn không tiêu.

Tôi xem ra thuốc này, ở Trung, Nam-Kỳ và Ai-Lao đâu đâu cũng đều có bán, mà ở Bắc-Kỳ thì mới có hiệu Đồng-Lương, 125, phố hàng Bông, Hanoi và hiệu Rạng-Đông, phố Việt-Lợi ở Việt-Trì có bán thuốc ấy mà thôi. Ước ao các nhà buôn ở xứ này mua thứ thuốc ấy mà bán lại thì giúp cho đồng-bào không phải là ít. (mua buôn giảm 30% và khỏi chịu cước)

Vậy cám ơn ông Nguyễn-huy-Cừ và mách cùng bà con.

Lê Ngọc Khanh

Village de BÙI-THÔN à HẬU-LỘC

https://tieulun.hopto.org

Sportsmen !

Adressez-vous au spécialiste

TINH-KY

84-86, Avenue Paul Doumer — Haiphong

Maison de Confiance

pour vos choix de **Raquettes**, *commandes de* **Recordages**, *achats de* **Ballons**, *de vêtements et accessoires de sports*

Thuốc nội hóa

Bản đường da công khảo cứu đủ hết các môn thuốc nam chế tạo ra các thuốc Cao đan hoàn tán. Bệnh nào có đủ thốuc ấy, linnh nghiệm như thần, xa gần ai cũng biết tiếng. Đã được bằng khen, và được Hội-đồng khoa-học xét nghiệm, cấp cho văn bằng danh dự sáng chế Thực là một nhà thuốc rất giá trị của người Việt-Nam.

Cần dùng nhiều người làm Đại-ý ở khắp các tỉnh trong xứ Đông-Dương

Thể lệ rất hay. Hoa hồng rất hậu

Ngài nào sẵn lòng chiếu cố đến thuốc Nội-Hóa để chấn hưng cho thực nghiệp nước nhà, và giữ mối lợi quyền cho xã-hội, xin cứ gửi thơ cho nhà thuốc

NAM-THIÊN-ĐƯƠNG

46. Rue Bacninh Nam-Định mà lấy chương trinh và catalogue.

« BÁO ĐÔNG-PHƯƠNG »

86-88, Phố Cầu Gỗ. HANOI

Đọc báo Đông-Phương thì được biết các bài nghị luận xác thực, và các tin tức có quan hệ đến dân sinh dân trí.

MỤC ĐÍCH ĐÔNG-PHƯƠNG

Cơ Quan phấn đấu trong cuộc sinh tồn cạnh tranh của toàn thể quốc dân

PHƯƠNG PHÁP TIẾN HÀNH :

1· — Gây mối dư luận chân chính để làm chuẩn đích cho quốc dân xu hướng.

2· — Truyền bá tư tưởng về văn học, xã hội, chính trị, kinh tế để đào tạo tinh thần phấn đấu với các sự khó khăn ở đời.

3· — Tìm những phương pháp thích thời để mưu tín chuộc sinh tồn chung

https://tieulun.hopto.org

Năm thứ hai — số 11 Ngày 15 Janvier 1933

VĂN-HỌC TẠP-CHÍ

VẤN-ĐỀ viết Quốc-ngữ cho trúng

Mười năm trước, trong tạp-chí Hữu-Thanh số 8, tôi có đăng một bài « **bàn về quốc-văn** » Trong bài ấy, tôi có nói rằng: cái cách ta viết chữ quốc-ngữ thật là lộn-xộn quá. Như người ta hay viết lẫn-lộn vần *ch* với *tr*, *d* với *gi*, *s* với *x*. Đó là ở Bắc-kỳ. Còn ở Trung. Nam kỳ thì người ta lại còn lẫn *dấu hỏi* (ả) với *dấu ngã* (ã); lẫn *c* với *t*; và những chữ có *g* đằng sau, thì thường là bỏ mất; mà những chữ không có *g* thì lại hay thêm *g* vào. Lại còn có khi người ta tác-quái ra là khác nữa! Thí dụ như những chữ thuộc vần *d* và *gi* thì lại viết ra *r* cả. Như: cái *giếng* mà viết là cái *riếng*; tháng *giêng* viết là tháng *riêng*; miếng *dỏ* mà viết là miếng *rỏ* thì có phải là tác-quái không?

Kết-luận bài ấy, tôi hô-hào cho chữ quốc-ngữ phải thống-nhất, nghĩa là thống-nhất lối viết chữ quốc-ngữ.

●

https://tieulun.hopto.org

Từ bấy đến nay, vấn-đề viết chữ quốc-ngữ cho trúng, người ta đã bàn đi nói lại nhiều lần lắm. Vậy mà xem ra cũng vẫn lộn-xộn, bậy bạ như trước ; người viết cứ tùy ý mình, và có khi để cả quyền cho ngòi bút, muốn viết sao cũng được. Cùng trong quyển sách, chữ này trang trên viết *ch*, trang dưới đã viết ra *tr* ! Lại có khi liền ngay một câu, một dòng mà một chữ phải mang hai hình khác nhau. Xem nhật báo có khi phải lấy làm lạ hết sức : vừa đoạn trên có cái đầu đề rằng : *Bắt được rải truyền đơn* ; cách đoạn sau lại cái đầu đề nữa : *Rải ra tòa án*. Thoạt mới thấy, tôi phải giật mình, ghê sợ cho cái gan bọn Cộng-sản dám rải rắc ra cả trong tòa án ! Xem kỹ lại thì té ra *bắt được một bọn cờ-bạc rồi điệu ra tòa án* ! Ấy, cách ta viết chữ lộn-xộn là thế.

Ngoài những vần như đã kể trên, người ta lại còn viết lẫn chữ *ă* ra chữ *â* trong những vần *ăm*, *ăp*, *ay* ; như : cái *cằm* viết ra cái *cầm*, con *tằm* viết ra con *tầm*, *gặm* cỏ viết ra *gậm* cỏ, *gặp* người viết ra *gập* người, *cặp* sách viết ra *cập* sách, đi *đày* viết ra : đi *đầy*, cái *cày* viết ra : cái *cầy*, *bảy* ngày viết ra : *bầy* ngày, vân vân..... Lại còn những chữ này cũng rất hay lầm lẫn như thế, như : *điều* với *đều*, *hãi* với *hãy* và *hễ*, *mới* với *mấy* và *với*.

●

Những chữ trên này, mỗi chữ một nghĩa rất là phân biệt, chắc ai nấy đã thừa biết cả. Vậy mà đến khi ta viết thì sao lại cứ lẫn-lộn như vậy ? Ấy chỉ vì khi viết, chúng ta không chịu lưu-ý đến sự quan trọng của mỗi vần và mỗi chữ nó khác nhau thế nào, mà thành ra chúng ta cứ viết sai mãi. Có người lại bảo rằng : viết thế nào cũng được, xong thì thôi ! Nói vậy là nói liều. Thử xem văn-tự các nước, ngay như chữ Hán và chữ Pháp là món chúng ta biết nhiều, thì có phải rằng những chữ hình-tượng tương-tự và thanh âm tương-tự cũng rất nhiều đó không ? Vậy mà có thấy họ viết lẫn lộn bao giờ ? Thí dụ như hai câu chữ Pháp này Je *tousse* (giơ tút-xơ = tôi ho) và Je *touché* (giơ tút-sơ = tôi

https://tieulun.hopto.org

sờ mó), có thể đọc lẫn lộn được không ? Duyên « thiên » chưa thấy nhô đầu giọc, chữ *thiên* (天) và chữ *phu* (夫) chỉ khác nhau có một tí cái đầu giọc nhô lên đó, có thể viết lẫn lộn được không? Lại lấy ngay chữ quốc-ngữ ta mà nói, nếu *ă* viết ra *â* cũng được, vậy thì nếu *căm giận*, tôi viết ra *câm giặn* hay *câm rặn*, liệu có còn ra nghĩa gì nữa không? Ấy sự viết chữ cho trúng vần quan-hệ là như thế. Còn ai dám bảo rằng: viết thế nào cũng được, là nói không nghĩ cả. Như trên kia đã nói, chỉ tại khi viết, ta không chịu lưu-ý một chút, mà cứ chịu sai lầm mãi, có khi đọc tới phải bật cười.

●

Trong báo Phổ - Thông trước kia Trương Thiết-Khầu tiên-sinh có chữa lại một bài thơ do ông chủ sự An-Nam tạp-chí đã chữa rồi. Bài thơ ấy đề là « Sáng mùa thu đứng trên bờ hồ tức-sự » Thiết - Khầu tiên-sinh có lục cả nguyên văn vào bài bình phẩm của ông. Câu kết ở nguyên văn rằng: « Thấy nước mênh-mông biết mấy chùng » Sau chữ « chùng » đó, ông có hạ một dấu chấm-hỏi trong cái ngoặc đơn : (?). Thế là ông biết và chê người ta viết bậy, nhưng nào ông có khỏi cái tật ấy đâu ! Xem ông chữa câu thừa bài ấy rằng : « Hào quang rực-rỡ *trói* giời đông », thì tôi phải ngạc nhiên. Tôi không tin được rằng: có người nào có thể *trói* được giời! Ấy, câu thơ hay là thế, chỉ vì viết lẫn vần một chữ mà thành ra một câu ngô-nghê !

Trong sách Thế-Giới Sử của ông Đào-duy-Anh, thì bao nhiêu những chữ « *hầy* » thực ra, đều phải địa-vị của chữ *hễ* mới đúng. Như những câu : « *hầy* có tội nhẹ, cũng bị nhục-hình », « *hầy* ai giám có tư-tưởng trái với giáo-hội thì bị vu là tà thuyết, v. v. . . Hay là ở Trung-Kỳ vẫn nói vậy chăng ?

Chính ông Phan-Khôi là người đã hết sức hô - hào vấn-đề thống-nhất văn-tự, mà cũng chẳng khỏi viết sai. Trước kia ông đã phải cải chính lại chữ « bỏ *sót* » mà

https://tieulun.hopto.org

ông làm ra « bỏ *xót* » ; vừa đây trong bài « Lý với thế trước hội vạn-quốc », ông lại lầm chữ « *sinh* » ra chữ « *xinh* » trong câu : « nhờ đó vụ sung đột ấy khỏi xinh ra chiến tranh » trong bài « chuyện lập-hiến », thì ông lầm chữ « *hãy* » ra chữ « *hãi* » trong câu : « sang năm lập-hiến mà năm nay hãi còn ngồi yên » ; lại ngay chữ « *chuyện* » đó đáng phải viết là « *truyện* » mới đúng. Nhưng ông lầm nhất là chữ « *điều* », mười chữ điều ông viết ra « *đều* » đến tám chín : « Trong những *điều* tôi thỉnh-giáo, *đều* trọng yếu hơn hết là chuyện lập hiến v.v.

Trong quyển « Một trăm bài ám tả », ông Lê-Diễm ngay trang đầu đã nói về sự viết quốc-ngữ phải cho đúng. Vậy mà trong bài : « anh kiệt mất trộm » là bài thứ nhất của ông soạn ra (trang 23) đã có chữ sai rồi ! chính là chữ « *chốn* » trong câu : « Nó chốn ở đâu ? » Lại chữ « *răm* » trong câu : « răm câu thơ hủ cứ ngâm nga ». Ở bài thơ « Tự ngôn », trang 37.

●

Cứ kể ra những chữ sai lầm như vậy thì biết bao giờ cho cùng. Tất cả người Việt-Nam không có ai là viết đúng chữ quốc ngữ hết, thật không phải là nói quá ! Ngay cái bài các ngài đọc đây cũng không khỏi có nhiều chữ viết sai, mà chính kẻ viết ra nó, thật cũng không đủ sức biết tới. Ôi ! nếu chữ không thành hình chữ, ai muốn viết thế nào cũng được thì sao lại có thành văn được ! cho nên nếu muốn cho nước ta có một nền quốc-văn chân-chính, thì trước phải để ý vào sự viết chữ cho trúng, cầu cho văn-tự được thống nhất trước đã. Nhưng khốn nỗi, sự viết chữ của ta, chưa có thể-thống nhất-định, ai muốn viết thế nào cũng được, biết trông vào đâu mà viết cho trúng ? Lấy gì làm chuẩn thẳng ? Lấy gì làm qui tắc ? Vì thế mà chúng ta phải nóng lòng sốt ruột, mong mỏi cho bộ Việt-Nam Tự-Điển chóng hoàn thành. Bộ Việt-Nam Tự-Điển đó phải có hai công dụng to lớn : 1· Định nghĩa từng chữ cho phân-minh ; 2· Định hình mỗi chữ cho xác-tạc.

●

https://tieulun.hopto.org

Đợi đến ngày quyển Việt-Nam Tự-Điển cáo-thành để thống-nhất lấy nền văn-tự, thì từ nay cho đến khi ấy, thế tất phải trông vào các nhà dạy học, nhà làm báo, nhà làm sách.

Các nhà dạy học, thứ nhất là ở trường sơ-đẳng, phải nên lưu ý về sự dạy học trò phát âm cho trúng, viết chữ cho trúng. Hiện đã có các sách giáo-khoa của nha Học-chính xuất bản, đủ làm khuôn mẫu cho thầy. Bộ sách « Việt-Nam Tiểu-học Tùng-Thư » thật đã có công về sự viết chữ lắm. Duy trong khi tập đọc, ông thầy phải bắt học-trò phát âm cho trúng. Phát âm có trúng, thì viết chữ mới trúng. Chữa tiếng nói cho trẻ và bắt trẻ phát âm cho trúng, cũng là một việc khó, ông thầy phải lưu-tâm lắm mới được. Ngoài những vần đọc lẫn, lại còn có những tiếng thổ-âm, tục-ngữ của từng địa-phương và những tiếng nói trại đi, như quả *ổi* thì nói là quả *ủi*, mười *bốn* thì nói là mười *bún*, cùng là đi *dào*, đi *dô*, không những ở Nam-Kỳ, mà ngay ở Bắc-Kỳ cũng có vài nơi nói như vậy, phải kiểu-chính lại. Khi các ông chữa bài luận của học-trò, thì các ông không những là nên chữa lời văn cho cẩn-thận mà lại nên chữa luôn cả những chữ chúng viết sai nữa. Lại khi thấy có chữ viết sai ở trong các sách của học-trò đọc, cũng nên chữa ngay lại. Thí dụ: như trong sách cách-trí giáo-khoa-thư lớp Sơ-đẳng, trang 19 có câu: « Loài chim .. đẻ ra *chứng* ».

Các nhà làm báo, làm sách cũng phải để ý về sự viết chữ lắm mới được. Gặp những chữ hay lẫn, phải kiện cho ra, chớ có để cả một cái tên sách mà cũng lầm, như là: « Tay *chẳng* làm nên » và « Phép nuôi *tằm* » — Các nhà làm báo lão luyện thì thường viết ít sai nhất, mà nhất là không có những chữ sai đến nỗi phải buồn cười. Nhưng xin các nhà cầm bút ở các báo-quán một điều này: trừ những bài của các ngài viết một cách rất cẩn thận ra, các ngài cũng nên khảm qua một lượt, những bài của phóng-viên,

https://tieulun.hopto.org

độc-giả các nơi gửi lại ; gặp những chữ mà các ngài biết đích là sai, vì các ngài viết mãi, đã quen lắm rồi, thì các ngài nên sửa qua lại cho đúng vần hơn. Nhất là những bài về tiểu-thuyết, thời sự, dư luận, cùng là quảng-cáo, thì đầy dẫy những chữ sai vần. Để như vậy thật là có hại. Vì độc-giả chúng tôi xưa nay vẫn thường viết sai, nay đọc thấy ở báo có những chữ như vậy, làm vững thêm lý-sự cho chúng tôi : « Chữ quốc-ngữ viết thế nào chẳng được ! » Vả lại, mắt nhìn mãi những chữ ấy, mồm đọc mãi những chữ ấy, lâu rồi thành qnen, quen rồi thành tính. Có phải các ngài đã sơ-ý mà như xui chúng tôi viết bậy mãi không ? Đại-đề như hai chữ « *Rồng răng* » to tướng ở mấy tờ báo kia thật là hai chữ không có nghĩa. Tôi tưởng các Cố trong nhà Chung nếu có đọc đến chữ quốc-ngữ của người Việt-Nam viết, chắc phải lấy làm rất lạ-lùng ; vì người Việt-Nam diễn dịch tiếng mình ra chữ quốc-ngữ ấy, lại không đúng được bằng phần nhiều các Cố tây !

●

Rút lại, như trên đã nói, thì chúng ta viết chữ quốc-ngữ thật là sai lầm nhiều lắm, có khi cùng một chữ mà mỗi lúc viết một khác ; tìm lấy những người viết không sai thì thật là hiếm, mà cũng chưa phải là không sai hẳn. Có người nói : « Xem thế đủ biết người Việt-Nam ta thật là giầu tính cẩu-thả : ăn cẩu-thả, mặc cẩu-thả, làm cẩu-thả, viết chữ cũng cẩu-thả ! » Câu ấy chẳng biết có đúng như thế chăng ?

Nhưng phải nhận rằng : hiện nay người Việt-Nam ta viết chữ Việt-Nam, hãy còn chưa có lề-lối, chưa có phương-pháp nào cả Nếu chữ « *A-lam* » mà còn chưa có định-thể, thì văn « *A-lam* » mong hay bằng văn người ta sao được ? Vậy từ nay ta phải nên hết sức cẩn-thận, trong khi viết chữ, phải lưu-ý đến những chữ hay sai lầm ; mỗi người phải tự sửa đổi lấy cho

https://tieulun.hopto.org

mình và cùng với người chung quanh sửa đổi lẫn cho nhau, vì mỗi người đều có chỗ trúng riêng của mình. Lại cần nên xem nhiều những bài của các nhà lão-luyện trong các báo, các sách, mà ghi nhớ lấy những chữ viết trúng của người. Cả đến những cái dấu phẩy, dấu chấm, cái vạch nối những chữ kép, cũng phải lưu-ý lắm lắm.

MỘT BẠN ĐỒNG NGHIỆP MỚI

Ông Trương-vĩnh-Tống mới gửi tặng Bản chí quyển **Tân-Á tạp chí** (Asie nouvelle). Tạp-chí này vừa Pháp-văn, vừa Quốc-văn, soạn kỹ, in đẹp, lại có rất nhiều hình ảnh. Giá bán mỗi số 0$30.

Báo-quán ở đường Mac Mahon Saigon.

Xin kính chúc bạn đồng-nghiệp được phát đạt lâu giài.

https://tieulun.hopto.org

TA NÊN LÀM VĂN LỐI NÀO ?

Văn phải có cảm thì mới hay. Tình cảm mỗi người mỗi khác : người thì tự-nhiên có tánh vui, người thì tự-nhiên có tánh sầu, người thì hớn-hở với cỏ cây với cảnh vật như Chateaubriand, như Bernardin de Saint Pierre : người thì chau mày mà uất về trò đời như Lão-tử, như Lư-thoa (Jean Jacques Rousseau), như Ôn-Như-Hầu. Cái tình cảm lại thường tùy cảnh-ngộ ; ở cảnh-ngộ tốt, thường chỉ thấy đời là đẹp, ở cảnh-ngộ xấu, thường chỉ thấy đời là xấu. Đó là nói cái cảnh riêng của mình. Lại còn cái phong cảnh thiên-nhiên và hoàn-cảnh xã-hội cũng có ảnh-hưởng đến tâm-trí nhà văn. Tỉ như ta cứ ngồi nơi thành-thị thì tả cảnh sơn-lâm không có hứng-thú, ta không ra biển bao giờ thì vịnh biển không có ý-vị. Ở giữa thời buổi chiến-tranh, ngồi rung đùi vịnh thái-bình thì nhạt lắm, đương lúc kinh tế khủng-khoảng, lại tả cảnh thiên-đàng thì nguội lắm.

Vậy muốn làm văn cho hay, ngoài mấy mẹo luật trong văn-chương, lại còn cần phải lo cho tự-nhiên, cho thích-hợp. Cho nên dầu phải tập các lối văn hết thảy, nhưng chẳng nên bắt chước hẳn một lối văn nào khác với cái bản-sắc của tâm tình mình. Lối văn đó dầu hay, nhưng hay cho người, còn đối với mình không có cái khiếu về lối đó, thì dầu ép làm cho đúng mẹo mực cũng không hay, vì mất cái cảm tình tự nhiên. Tỉ như một cô kỹ-nữ dịu dàng múa nhảy, lảnh lót xướng ca trên sân khấu, coi vẫn đẹp mắt mà nghe vẫn lý thú, nhưng ông qnan võ chỉ quen cứng cáp từ bộ đứng

https://tieulun.hopto.org

bước đi, quen lớn tiếng quát tháo vang rầy, nếu nhảy lên sân khấu mà bắt chước cô kỹ-nữ thì còn gì chướng mắt ngang tai hơn nữa ?

Người vốn có tính nghiêm thẳng, hùng hồn, lại vốn quen làm văn xuôi phê bình, nghị luận, khảo cứu, mà bảo làm một bài thơ nịnh nọt một nhà chính trị « hồ lốn » nào hay là làm một bài ca ngợi khen một việc dở m của cụ bá nào, thì làm làm sao được ? Đối lại, kẻ vẫn sở trường vận-văn, ngâm-nga, ca, vịnh, thường thường cảm tình lai-láng, mà bảo làm bài diễn-thuyết cho hùng hồn thì khó mà làm được.

Lối văn ép uổng học đòi, bắt chước, gọi là lối văn kiểu-sức (pédant). Thật không gì chán hơn là đọc văn kiểu-sức. Không những đáng chán mà còn đáng cười nữa.

Ấy là mới nói đến cái tình cảm tự-nhiên của mình. Lại còn cái phong-cảnh thiên-nhiên cũng có ảnh hưởng cho người viết văn lắm. Nói chi xa, ngày tôi còn ở Trung ở Bắc, khi chơi sông Hương, thăm lăng tẩm cung miếu cổ, hay lúc chơi động Tam-Thanh, động Địch Lộng, viếng đền vua Đinh, cảnh Lam Sơn biết bao cảm tình chan-chứa, biết bao ý tưởng êm-đềm, trong lòng thấy như dựng cái hồn tổ-quốc lặng lẽ thiết tha tựa như cô thiếu nữ xinh đẹp dịu dàng, có vẻ âu sầu phiền não, muốn nói mà chỉ ra bộ ! Yêu thay ! Cảm thay ! Nhớ thay !

Ngày nay ở đất Nam-kỳ thăm thẳm một bề, chỉ đồng bằng đất rộng ; ngồi dữa thành Saigon chỉ xưởng thợ cùng tiệm buôn, luôn luôn hoạt động, như chen chúc, như xô đẩy, như kích thích, như thôi thúc rằng : muốn sống phải cạnh tranh, muốn còn phải phấn đấu ! Lúc này tôi muốn viết một bức thơ cho có tình đằm thắm, cho có ý êm đềm, không thể nào được.

Vậy thì đừng kể trí tuệ học thức cần phải có đã đành, tình cảm là cái vốn vẫn có của mình, phong

https://tieulun.hopto.org

cảnh là cái vốn của trời hùn cho, hoàn-cảnh xã-hội là cái vốn của người ta gom vào để làm cái vốn tập-cổ mà kinh dinh cái sự nghiệp văn-chương, để bồi đắp cái lâu đài thi phú... Nếu vốn mình không có, đi lượm lặt những viên đá hòn ngói về sắp cho thành nhà thì vững chãi được sao? Hoặc là mình ở nơi chỉ có gỗ thì hãy làm nhà gỗ, đừng lo xây nhà gạch uổng công.

Ấy thế, văn-chương có nhiều thể, nhiều lối, chẳng phải làm thể nào trong lúc nào cũng được, một phải tùy tình cảm (cái khiếu) tự-nhiên của mình ưa lối nào, lại phải theo cảnh thiên-nhiên và sự cần thiết trong xã-hội để cầu cho thích hợp.

HOÀI-NAM
(Trung-Lập)

https://tieulun.hopto.org

THI THOAI

•

Thi gia (1) ta gần đây như ông tú Trần-kế-Xương kể cũng đã vào bậc tài tình tuyệt điệu (2). Thơ ông phần nhiều lưu lợi (3) tự nhiên, không phải dụng công gọt rũa gì, hình như là ứng khẩu mà thành cả ; bất kỳ cái gì, hễ đã lọt vào mắt ông thấy, tai ông nghe là có thể ngâm vịnh ra thơ được liền.

×

Một hôm, ông đứng chơi ở sân trông ngang khe giào, thấy bên nhà hàng xóm có một cô con gái đang mân mê rửa quả dưa hồng trong chậu thau, ông liền đọc mấy câu rằng :

Ước gì ta hóa ra dưa,
Để cho ai rửa nước mưa chậu đồng.
Ước gì ta hóa ra hồng,
Để cho ai bế ai bồng trên tay.

•

Có lần ông đau mắt, phải tốn tiền thuốc uống thuốc tra, mà cảnh nhà đương túng, ông cũng vịnh bài thơ rằng ,

Ai ốm riêng ai ốm một mình,
Hỏi ai ai cũng chỉ mần thinh.
Vừa đồng bạc lớn ông Lang-Sán (4),
Lại mấy hào con chú Ích-Sinh (5).

---

1) Nhà thơ, tức là nhà có tiếng hay thơ.
2) Tột bậc ví như điệu đàn hay tuyệt.
3) Trôi chảy, lanh lẹ, đọc trơn tuột khong thấy chỗ nào ép uổng cả.
4) Tên ông thầy thuốc, ông phải mất đồng bạc trả tiền thuốc thầy đó.
5) Tên tiệm khách bán thuốc.

https://tieulun.hopto.org

Hỏi vợ, vợ còn đang chạy gạo,
Gọi con, con lại mải chơi đình.
Muốn mù, giời chửa cho mù nhỉ,
Giương mắt làm chi buổi bạc tình?

*

Ông nhà nghèo, có lúc túng quá không làm sao may nổi cái áo mặc mát, trời tháng ba tháng tư mà đi đâu cũng cứ khoác cái áo bông, ông cũng vịnh bài thơ rằng :

Bức sốt như mình cứ áo bông.
Tưởng rằng ốm dậy hóa ra không.
Một tuồng rách rưới con như bố,
Ba chữ nghêu ngao vợ chán chồng.
Đất biết bao giờ soay vận đỏ,
Trời làm cho bõ lúc chơi ngông.
Gần chùa gần cảnh ta tu quách,
Cửa phật quanh năm vẫn áo sồng.

*
* *

Nghe truyền tụng có câu rằng :

Thi năm bảy khóa mà không đỗ,
Dịch mấy mươi phen vẫn hãi còn.

Ý tứ rất là bi tráng lâm ly, mà hai chữ *Dịch* đối với *Thi* lại thật tài-tình thấu xảo, vì chính ý trong câu thì *Thi* là thi-cử, *dịch* là ôn-dịch, mà đối tiếng được *Thi* với *Dịch* là hai bộ sách trong năm kinh.

Nghe nói của một cụ đồ già nào đó, tiếc không nhớ được họ tên. Cụ học giỏi mà thi mãi đến già không đỗ. Trong đời cụ trải bao phen tao-loạn, nào giặc giã, nào bệnh thời-khí, thiên hạ chết tứ tung cả mà cụ vẫn không việc gì, nên cụ ngẫu hứng (1) đặt thành câu ấy.

*
* *

---

1) Thinh linh sinh hứng.

https://tieulun.hopto.org

Chúa Trịnh-Sâm cũng là một ông Chúa hiếu văn (1), người rất phong-nhã. Lúc ấy ông Nguyễn-Khản là một nhà văn học làm quan đại-thần trong triều, mỗi khi triều-chính (2) rảnh-rang thì Chúa lại cùng ông Khản cùng đi chơi bời sơn thủy. Một hôm, Chúa rủ ông Khản đi câu, ông vì trong mình khó ở xin cáo. Chúa liền sai người đưa lại một bài thơ đùa ông rằng :

Đã phạt năm đồng bỏ buổi chầu,
Lại phạt năm đồng bỏ buổi câu.
Nhắn bảo ông bay về nghỉ đấy,
Hãy còn phạt nữa chửa tha đâu.

Ông Khản được thơ chúa, liền họa nguyên vần gởi lại :

Váng vất cho nên phải cáo chàu,
Phiên chàu còn cáo nữa phiên câu.
Trông ơn phạt đến là thương đến,
Ấy của nhà vua chứ của đâu.

Chúa xem xong khen là ý nói khéo mà lời thơ hay, lấy làm bằng lòng lắm.

* * *

Vua Lê-thánh-Tôn nước ta chẳng những là một ông minh-quân (3) mà vừa là một bậc đại văn hào (4) nữa, nên ngoài những chuyện về chính-trị và võ-công của ngài, lại còn nhiều những câu chuyện thú trên đàn văn, truyền lại nghe rất phong nhã :

Một khoa thi hội, trước ngày truyền lô (5), ngài nằm mộng thấy ba ông phật Thế-Tôn ; quả nhiên hôm truyền lô có ba ông Thế-Lịch, Thế-Hiền, Thế-Vinh cùng đỗ tiến-sĩ. Lúc các tiến-sĩ lĩnh mũ áo, vua đọc mừng ba ông ấy một câu rằng :

---

1) Ham thích việc văn.
2) Chính sự trong triều-
3) Ông vua giỏi.
4) Nhà làm thơ, làm văn giỏi, có tiếng.
5) Lệ thi hội ai đỗ tiến-sĩ thì có loa truyền sắc vua sướng tên.

https://tieulun.hopto.org

Thế-Lịch, Thế-Hiền, Thế-Vinh, tam thế đồng khoa vinh hiển lịch. Nghĩa là : Thế - Lịch, Thế - Hiền, Thế - Vinh ba tên Thế cùng đỗ một khoa vinh hiển lắm.

Nhân có câu chuyện đó nên lúc ba ông nghè ấy về vinh qui bái tổ (1), ông Phạm-văn-Uyển là bạn ông Thế-lịch mới mừng một bài thơ đùa bạn rằng :

Ba ông tam thế hóa trên tòa,
Khéo rủ nhau vào đỗ một khoa.
Nhưng vậy bụt no nhờ có oản,
Chẳng thì bụt đói bụt ra ma.

Ông Thế-Lịch nghe xong, cười mà họa ngay lại rằng :

Có tu bụt mới hóa trên tòa,
Một tháng hai lần diễn giáo-khoa (2).
Bụt vẫn ăn chay không sợ đói,
Bụt đâu có lẽ hóa ra ma.

×

Một hôm, ngài ngự đi chơi các phố trong kinh-thành, qua chùa Ba-đanh nghe trong chùa có tiếng người tiều nữ tụng kinh, ngài bèn ngự vô chơi chùa, đề lên vách một câu :

Tới nơi thấy cảnh thấy người,
Tuy vui đạo phật chửa nguôi lòng trần.

Rồi lấy ngay câu ấy làm đầu bài, bắt các quan tùng thần (3) vịnh ra thơ. Ông Thân-nhân-trung tức là quan phó nguyên súy trong tao-đàn (4) ứng chế (5) vịnh rằng :

---

1) Các ông nghè đỗ rồi được vua cho về làng làm lễ nhà thờ gọi là vinh qui bái tổ.

2) Những khoa cúng nhà chùa.

3) Bầy tôi theo hầu vua đi chơi.

4) Vua Lê-thánh-Tôn thường cùng với các quan làm thơ văn chơi, lập ra tao-đàn, vua tự làm đại nguyên-súy tao-đàn mà ông Thân - nhân - Trung làm phó.

5) Vâng theo lời vua.

https://tieulun.hopto.org

Ngẫm sự trần duyên khéo nực cười,
Sắc không tuy phật hãy lòng người.
Chầy Kềnh (1) một tiếng tan niềm tục.
Hồn bướm (2) ba canh lẫn sự đời.
Bể ái nghìn trùng mong tát cạn,
Nguồn ân muôn trượng dễ khơi vơi.
Nào nào cực lạc (3) là đâu tá?
Cực lạc là đây chín rõ mười.

Vua đưa bài thơ cho người tiều nữ xem. Người tiều nữ nói hai câu 3, 4 còn thiếu ý « cảnh », xin sửa lại rằng:

Gió thông đưa kệ tan niềm tục,
Hồn bướm mơ tiên lẫn sự đời,

Vua cũng phải chịu rằng đổi lại như thế hay hơn.

×

Lại một hôm gần tết, ngài ăn mặc giả làm người thường dân ra đi ngoài phố để xem xét dân tình. Đi qua một nhà kia thấy nhà rất quạnh hiu, chẳng trang hoàng dán câu đối câu đá gì cả, ngài ghé vào hỏi thử. Người chủ nhà nói: « Thưa ngài, nhà cháu làm nghề hèn hạ, nên tết đến cũng không dám trang hoàng dán câu đối câu đá gì cả. » Ngài hỏi: « Làm nghề gì mà gọi là hèn hạ" ? — Thưa ngài, nhà cháu chỉ làm nghề lấy phân bán cho các nhà làm ruộng. — Ngài liền nói: « Nếu vậy nhà bác đây là sang nhất và công việc khó khăn nhất, câu đối nhà bác có muốn dán cũng hay nhất sao lại bảo là hèn; nghề gì chẳng là nghề; để ta nghĩ giùm cho đôi câu đối gián cửa, xem thiên hạ đã ai bằng được nhà bác chưa. » — Nói xong, liền bảo lấy giấy bút, viết cho đôi câu đối rằng:

---

1) Người xưa khắc hình con cá voi vào cái chầy đánh chuông. một tiếng chầy kình là một tiếng chuông.

2) Hồn chiêm bao, do điển ông Trang-tử mộng hóa làm con bướm.

3) Tu thành phật được tới ở cõi cực lạc, nghĩa là rất vui.

https://tieulun.hopto.org

Ý NHẤT NHUNG Y, NĂNG ĐẢM THẾ GIAN NAN-SỰ.
ĐỀ TAM XÍCH KIẾM, TẬN THU THIÊN-HẠ NHÂN TÂM.

Dịch là :

Chiếc áo tơi khoác cổ, gánh cho việc khó trong đời,
Ba thước kiếm cầm tay, thu hết lòng người thiên-hạ.

T. H.

GIỚI THIỆU SÁCH MỚI

Chúng tôi mới tiếp được quyển **thơ Đông-Hồ**. Đông-Hồ là biệt hiệu ông Lâm-tấn-Phác, giáo-sư ở Hà-Tiên. Ông là người rất nhiệt thành với quốc-văn. Văn ông viết từ mấy năm nay, (khi *Văn-Học Tạp-Chí* mới xuất-bản, ông đã có gửi bài ra đăng) bạn đọc báo ai cũng từng đã biết tài rồi, chúng tôi không cần phải nói thêm nhiều lời, chỉ xin nói rằng, trong tập này, ông cho in đủ các lối thơ ông tự soạn hay dịch : thất ngôn, ngũ ngôn, lục bát, tứ tuyệt, lại thêm mấy bài thơ tản văn, cả thảy hơn 200, bài nào đọc cũng lưu loát, có ý tứ hay.

Chúng tôi xin vui lòng giới thiệu và gửi lời cảm ơn nhà xuất bản là ông Nam-ký.

2· Chúng tôi lại nhận được quyển **Quốc-văn sách ba tiếng** của cô Nhuận-văn Tạ Thị-Dư gửi tặng. Cứ như lời tựa thì cô trước có dạy học nên cô nghiệm cách trẻ học những bài ba tiếng bốn tiếng có kết quả tốt hơn mọi lối khác nên nay cô lựa những bài cô đã dùng để dạy, gồm đủ các điều cần biết in thành sách để hiến các trò em học thử, Sách in toàn lối chữ to cho trẻ dễ trông, giấy lại tốt, rất tiện cho trẻ con tập đọc hay học thuộc lòng sau khi đã thuộc vần. Vậy xin cảm ơn cô và xin giới thiệu cùng các độc-giả.

https://tieulun.hopto.org

LƯỢC KHẢO VỀ

VĂN HỌC SỬ NƯỚC TA

(tiếp theo số 9)

QUỐC VĂN

Có tiếng nói, lại có chữ viết để ghi nhời nói ; có tiếng có chữ, tất có văn chương. Vì văn chương chẳng qua cũng là một cách biểu - lộ tư-tưởng tình - tình, cái công-dụng cũng như ngôn - ngữ mà cái tinh - thần cùng cái hình thức có cao lên một bậc vậy.

Nước ta tự khi họ Hồng-Bàng dựng nước đến đời Bắc-thuộc mới theo học chữ nho, thì trong khoảng non ba nghìn năm ấy không biết dân mình có chữ viết không? Đó là một vấn-đề hiện nay các nhà khảo-cổ chưa giải-quyết được. Lại từ đời Hồng - Bàng đến mãi đời Trần mới thấy truyền lại ít nhiều thơ văn nôm, thì trong khoảng hơn bốn nghìn năm ấy không có lẽ dân mình cũng đã tiến lên cái trình-độ văn-minh kha khá, lại không hề có chút văn chương nào. Có lẽ cũng có, nhưng vì không ai chịu ra công biên-chép, in, giữ, để lâu ngày mất mát, đến nay không biết đâu mà tra-cứu nữa.

Hiện nay chỉ còn truyền lại các câu tục-ngữ ca-dao, lắm câu hay cũng chẳng kém gì các câu trong kinh Thi và nhiều câu chắc có cũng đã lâu lắm rồi. Các câu đó có thể coi là những đoạn văn tối cổ ở nước ta.

https://tieulun.hopto.org

Mãi đến đời nhà Trần có ông Hàn-Thuyên dùng chữ nôm để làm thơ phú, tự bấy giờ giở đi mới thấy thơ văn truyền lại. Vậy nay xin nói về quốc-văn từ đời Trần trở về sau.

* * *

TRẦN

Ông HÀN-THUYÊN ở về đời vua Trần-Nhân-Tôn (1278-1293). Ông theo Đường-luật của Tầu mà làm thơ phú nôm; về sau người nước ta theo lối ấy mà làm, gọi là *Hàn-luật* Nhờ có công ông mà sau này người nước ta mới biết làm các lối văn vần như của Tàu, nên ta có thể coi ông là ông tổ văn nôm ở nước ta.

Nguyên ông họ là Nguyễn; nhân bấy giờ có con cá sấu đến sông Phú-Lương (sông Nhị hà), ông bèn theo như ông Hàn-Dũ bên Tầu làm một bài văn-tế cá sấu bằng nôm; cá đi, vua Nhân-Tôn mới cho ông đổi theo họ Hàn.

⁂

Sau ông Hàn Thuyên, truyền lại có ông NGUYỄN-SĨ-CỐ ở về đời vua Trần-Anh-Tôn (1293 1314) cũng có tài làm thơ văn nôm. Mà chắc cũng còn nhiều nhà thi văn khác nữa, song tiếc rằng đến nay các bài trứ-tác của các nhà ấy không còn truyền lại nữa.

Chỉ có một bài thơ đầu đề là « *Bán than* » tục truyền là của ông TRẦN-KHÁNH-DƯ ở về đời vua Nhân-Tôn. Nếu bài thơ ấy mà thật của ông, thì có lẽ là một bài thơ nôm cổ nhất ở nước ta còn truyền lại đến bây giờ. Nhưng cũng không được chắc lắm.

*

* *

HẬU - LÊ

Đến đời Hậu-Lê thời văn nôm đã phát đạt lắm: các nhà thi văn kế-tiếp nhau mà trứ-thuật, có nhiều thơ văn truyền lại mà cũng đã có nhiều sách vở có giá-trị xuất hiện ra.

https://tieulun.hopto.org

Ngay buổi Lê-sơ, có ông NGUYỄN-TRÃI đã có tài trứ-tác về văn chữ nho lại có công với quốc-văn nữa. Hiện nay còn truyền lại bài thơ « *Hỏi ả bán chiếu* » và quyển *Gia-huấn ca*. Tập Gia-huấn ca soạn theo thể lục-bát, có 6 bài ca, bài dạy vợ, bài dạy con, bài vợ khuyên chồng, bài thầy khuyên trò. Ông đem những điều cốt yếu về luân thường đạo nghĩa trong sách chữ nho mà diễn giải ra nhời ca nôm, giản-dị êm-đềm, dễ thuộc dễ hiểu, thích hợp với trình-độ tính-tình đàn bà con trẻ

⁂

Đến đời vua LÊ-THÁNH-TÔN (1460-1497) thì văn-học rất thịnh. Chính vua Thánh-tôn có làm nhiều thơ nôm. Nay còn truyền lại một ít bài, phần nhiều vịnh các hạng người hèn hạ như « *thằng mõ* », « *thằng bù nhìn* » hoặc các vật tầm thường như « *cái nón* », « *cái chổi* », thế mà bài nào cũng ra khẩu-khí một ông vua hoặc một ông tướng, cũng là một cái biệt tài của tác-giả vậy.

Trong đời ngài, lối ngâm vịnh rất thịnh, hiện nay còn truyền lại một tập chữ nôm đề là *Hồng-đức quốc-âm thi tập*, nhời văn có vẻ cổ kính, nhiều chỗ bây giờ xem khí khó hiểu.

Về đời nhà Mạc, có ông NGUYỄN-BỈNH-KHIÊM thường gọi là Trạng-Trình (1496-1576), tính thích du-lãm, ngâm vịnh rất nhiều ; đến nay còn truyền lại một tập thơ nôm : *Bạch-vân thi tập*, ước 100 bài. Trong tập này, tác-giả hoặc ngâm vịnh về cảnh nhàn tản, rõ là một bực thoát vòng danh lợi, vui cảnh tự nhiên, hoặc mô tả thế-thái nhân-tình để khuyên răn người đời.

⁂

Ông LÊ-QUÍ-ĐÔN là một tay văn học rất uẩn-súc có làm ra rất nhiều sách vở bằng chữ nho. Về phần văn nôm, còn truyền lại bài thơ *Tự trách mình* ông làm lúc còn nhỏ ; bài kinh nghĩa « *Tất kính tất giới, vô vi phu tử* », bài văn sách hỏi về câu : « *Lấy chồng cho*

https://tieulun.hopto.org

đáng tấm chồng, bõ công trang điểm má hồng răng đen », cũng tương truyền là của ông.

Ông NGUYỄN-HỮU-CHỈNH thường gọi là cống Chỉnh là một người có quan hệ đến lịch sử về đời Lê-mạt cũng có tài nôm. Hiện nay còn truyền lại *Ngòn-ẩn thi-tập* của ông, lời lẽ thật là hùng kiệt khí khái. Bài *phú Quách-tử-Nghi* và *Trương-lưu-Hầu* cùng tương truyền là của ông.

Ông HỮU-HỘ-LƯỢNG trước làm quan với nhà Lê, sau làm tôi nhà Tây-Sơn, khi vua Tây Sơn là Nguyễn-Quang Toản ra đóng đô ở Hanoi, làm ra bài *phú Tụng Tây Hồ* để ca-tụng nhà Tây-Sơn. Bấy giờ có ông PHẠM-THÁI tức Chiêu-Lỷ cũng là một bực hay nôm, đọc bài ấy, làm ra bài *Chiến tụng Tây hồ* để chế diễu ông Lượng mà phản-đối nhà Tây-Sơn.

Về đời bấy giờ, lại có mấy khúc ca nôm trường-thiên xuất hiện ra. Một là khúc *Chinh phụ-ngâm*, của bà (ĐOÀN-THỊ-ĐIỂM ở về đời Long-Đức vua Lê-Thuần-Tôn 1732-1736) dịch theo bản nguyên-văn chữ nho của ông ĐẶNG-TRẦN-CÔN người làng Nhân-Mục (Hanoi) làm ra, mà bản dịch của bà lại có phần hay hơn bản chữ. Hai là *Cung-oán ngâm-khúc* của ông NGUYỄN-GIA-THIỀU tước ÔN-NHƯ-HẦU (1741-1798). Hai khúc đó đều là hai áng văn-nôm hay có tiếng ở nước ta. Hai quyển đều luyện từng câu từng chữ mà mỗi đằng lại hay riêng một vẻ : Chinh-phụ ngâm hay vì phiên dịch tài, vẫn giữ được ý nguyên-văn mà nhời văn trôi chẩy, giọng văn êm đềm ; Cung-oán ngâm thì hay vì tài đặt để, công đẽo gọt, luyện từng câu, chuốt từng chữ, văn hoa rực rỡ, réo rắt âm thầm.

* * *

https://tieulun.hopto.org

Đó là nói về ngoài Bắc. Còn ở trong Nam về thời bấy giờ văn nôm cũng có nhiều thiên kiệt tác.

Ông Đào-Duy-Từ(1571-1634) người Ngọc-sơn tỉnh Thanh hóa có công giúp chúa Sãi (Hi-Tôn), lúc còn nhỏ chưa gặp thời, thường ngâm bài ca « *Ngoạ long cương vãn* (1) » ông soạn ra có ý tự sánh mình với Gia-cát-Lượng bên Tàu ngày xưa.

Về đời Võ-vương (Hiển-Tôn) có ông Nguyễn-Cư-Trinh (1716 1767) người Thuận-hóa soạn ra truyện « *Sãi Vãi* » (1750) theo thể đối thoại để khuyên dụ quân sĩ đánh bọn mán Thạch-Bích (về mạn Quảng-nghĩa) đương làm phản bấy giờ.

(Còn nữa)

Hải-Lượng

---

1) Bài này đã đăng ở *Văn-Học tạp-chí* số 4.

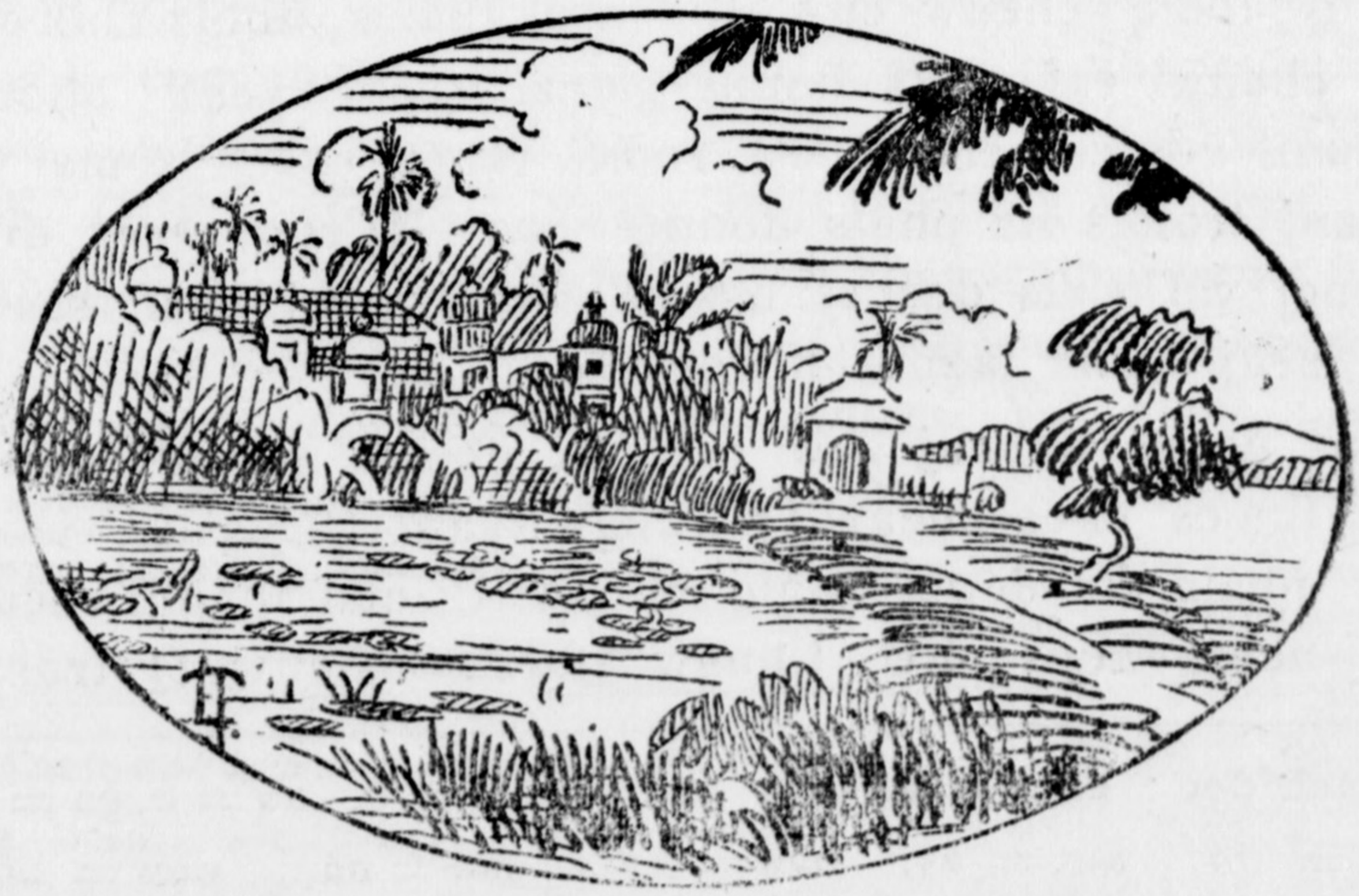

https://tieulun.hopto.org

Dương-Tự-Nguyên

MỘT Ý KIẾN

VỀ SỰ SỬA ĐỔI CHỮ QUỐC-NGỮ

thành một thứ văn tự hoàn toàn

(Bài này viết theo lối chữ mới in ở V. H. T. C. số 5)

TRAZ LOUIF MAAIEQ CAAUS HOIZ: Coq ngeuoif hoiz: Trongs baif « Mootj iq kienq » ins ouz Veans-Hocj Tapj-Chiq sooq 5, coq vaanf KUA vaf KUI docj khoongs dungq giongj vaf souj coq ngeuoif docj laamf cheuw KUA laf « cua » vaf cheuw KUI laf « cui »; Vaiej coq cachs gif deez tranhq khoiz seuj docj laamf aaieq cheangs ?

Xins traz louif reangf: neeuq ais daw thuocj vaanf, thif khoongs coq theez naof maf docj laamf deuocj. Vaz laij, tuies goij laf looiq cheuw mouiq, nheungs sos vouiq looiq cheuw cuw, thif seuj thaies dooiz chiz coq its cheuw vaf raats douns gianz, raats yeew nhouq. Ngeuoif daw biets cheuw rooif, chiz caanf xems vaf nhaanj trongs its phuts doongf hoof laf coq theez docj deuocj vaf viets deuocj ngaies; khis naof maf saaiez coq seuj laamf laanw nheus theeq.

Tas neens nhaanj row reangf: cheuw K ouz daaies chiz thaies chos cheuw Q trongs vaanf QU cuw, vaiej noq phaiz dis doois vouiq cheuw U maf thanhf cheuw phuj-aams keps: KU. Cungw nheus cheuw Q trongs

---

Cách đọc: ea = ă, aa = â, ee = ê, oo = ô, ou = ơ, eu = ư, euo = ươ, aie, = ay, iem = iêm, uan = uân, uon = uôn,
q = ˊ f = ˋ z = ˀ w = ˜ j = .

https://tieulun.hopto.org

vaanf Phaps baos giouf cungw dis doois vouiq cheuw U, chouq khoongs khis naof deungq riengs mootj minhf. Chos neens trongs hais cheuw KUA vaf KUI, tas phaiz hieuz row laf KU gheps vouiq A vaf KU gheps vouiq I ; cungw nheus QU gheps vouiq A thanhf QUA, QU gheps vouiq I thanhf QUI, vaf QU gheps vouiq E thanh QUE vaiej. Noq cungw gioongq nheus cacs cheuw phuj-aams keps : KH, PH, TH gheps vouiq A, I, E, thanhf KHA, PHA, THA, vaans, vaans.

Neeuq nghiw reangf K ouz daaies gheps vouiq UA maf docj laf « cua », gheps vouiq UI docj laf « cui » thif tas laamf rooif. Chinhq theos vaanf cuw, QU gheps vouiq A thanhf QUA, gheps vouiq I thanhf QUI ; neeuq tas muonq docj theos giongj « cua » vaf « cui », tas phaiz viets laf QUUA vaf QUUI mouiq dungq. Nheungs tas daw coq vaanf C deez viets giongj aaieq, neens tas khoongs theez viets nheus theeq deuocj.

Vaanw biets reangf trongs vaanf cuw cuaz tas coq its cheuw coq theez viets theos vaanf C haies vaanf QU cungw deeuf deuocj caz, nheus cheuw QUE coq theez viets laf COE, cheuw QUEE coq theez viets laf CUEE, cheuw QUIT coq theez viets laf CUIT, cheuw QUICH coq theez viets laf CUICH, v, v. ; nheungs theos thoiq theuongf chungq tas deeuf phaiz viets laf QUE, QUÊ, QUIT, QUICH. Naies tuies dooiz Q lamf K, nheungs caiq coongs yungj cuaz cheuw phuj-aams keps KU cungw vaanw gioongq nheus QU cuw, chouq khoongs theez thaies dooiz khacs dis deuocs. Vif vaiej, toois teuongz khoongs khis naof saaiez coq seuj laamf laanw nheus treens kias daw noiq.

(*Conf neuaw*)

Cách đọc : ea = ă, aa = â, ee = ê, oo = ô, ou = ơ, eu = ư, euo — ươ, aie = ay, iem — iêm, uan = uân, uon = uôn,

q = / f = \ z = ? w = ~ j = .

https://tieulun.hopto.org

VĂN THƠ

THƠ VĂN CỔ

Tiên-nham di cảo

VỊNH HOA THỦY-TIÊN

Xem hoa trải mấy xuân-thu,
Phẩm-tiên thanh-lịch dễ hồ có hai.
Lâng lâng dũ sạch trần-ai,
Kìa thơ Lục-Bá (1) nọ mai La-Phù (2);
Ai lên non nước Bồng-Hồ (3),
Cành thơm dành lại gửi cho một vài.
Xuân về cửa động thảnh thơi,
Hạc cầm là bạn vui chơi tháng ngày.

Thảo-trang thi tập

(Tiếp theo)

MỒNG BA TẾT NĂM GIÁP-GIẦN

Lầm tầm mưa bay gió giở nồm,
Mừng xuân hoa nở một đôi chùm.
Cờ sân xem trẻ bày chân chó,
Bài chiếu không ai gạ tổ tôm.
Đàn lạnh gẩy soàng vài khúc rạo,
Thơ buồn ngâm láo mấy câu nôm;
Ngõ ngoài xe ngựa kìa ai đó,
Chen chúc nhau chi buổi chợ hôm.

---

1) Một nhà thơ hay bên Tàu, thơ rất thanh cao.
2) Tên một hòn núi. Mai ở núi La-Phù đẹp hơn cả.
3) Nơi tiên ở.

https://tieulun.hopto.org

TẶNG ÔNG B. X. T. LÀ NIÊN - BẢNG

Hỏi bác lâu nay vẫn khỏe khòe,
Mấy năm dạy học ở nhà quê
Năm châu sử mới chừng đương dọn,
Tám vế văn xưa hẳn hết nghề.
Bài tháng ba kỳ phờ tóc hạc,
Rượu ngày hai bữa vểnh râu dê.
Bõ công lóc, cóc cho con học,
Chồi quế đầy sân sẽ nẩy huê.

LỤC THẬP TỰ THỌ

Lối xưa nghĩ lại dễ ta nhầm,
Xe ngựa sông pha bụi cát lầm.
Ba khóm cúc tùng nhờ quả phúc,
Sáu mươi mày tóc mới hoa dâm.
Hầu non đôi chị sinh năm một,
Bạn cũ mười anh chết đến năm.
Non nước còn giài phong cảnh đó
Giạo đàn lại nối mấy câu ngâm.

TỰ THÁN

Hay là ta phải cả đường-ương
Chưa đủ ba mươi sáu nõn-nường
Nhà bốn năm cô hầu chẳng hạ,
Chiêm tư chục mẫu ruộng không nương.
Thơ từ chẳng được phê tam thánh,
Gậy gạch thi ra yếu nhất làng.
Chính sự cũng hay mà cũng giỏ,
Thảo hèn không nổi tiếng Đông-dương.

TIÊN-ĐÀM *phụng sao*

https://tieulun.hopto.org

VĂN TẾ CÔ ĐẦU

Tay chàm (1) trót dại, kể đà mấy độ gió trăng ;
Mắt sóng (2) đưa tình, cũng thể bà sinh hương lửa (3).
Tiền mất cũng đau ;
Nghề chơi vẫn ngứa.
Nhớ xưa gốc cô đầu ;
Sinh ra từ Thanh-hóa.
Mẹ gà con vịt, góp nhặt vài người ;
Tớ mượn công thuê, nuôi chung mấy đứa.
Mượn màu trang điểm, phấn chèo, son giấy hồng điều ;
Đủ bộ xê xang, hột bóng, nhẫn vàng bọc mạ.
Chắp chảnh vài câu hầm xáo, non non, nước nước, trúc trúc, mai mai ;
Học đòi mấy ngón vờ chim, cắn cắn, beo beo, lơi lơi, lả lả.
Đồ nhắm đã hồ nhẫn nhụi, quan đưa cay cho cháu đắt hàng;
Rượu đưa chẳng cứ đầy vơi, mình bắt nghiệt chi tôi thế hở?
Mảnh rượu chạy nơi này, nơi khác, xin rọng cho : cháu kiếm gạo thêm ;
Đồng hồ đã canh ba, canh tư, còn gạn mãi : quan ăn cháo nhá ?
Hì mãi cũng thẹn mặt, những phàn-nàn quan chẳng đến hát dùm;
Ngồi lâu chưa nóng trôn, đã ấm-óe cô về có khách ạ.
Nào những lúc chuyện riêng cùng tri-kỷ (4), muốn cái nọ, muốn cái kia ;
Nào những khi bàn mảnh với chị em, người ấy hay, người ấy dở.

---

1) Tay rúng chàm không rửa sạch, ví với cái gì mình trót dại rồi không lấy lại được nữa.

2) Do chữ nhãn như thu ba, nghĩa là mắt như sóng mùa thu, mắt sóng là mắt trong mà sáng lắm, nói về con mắt đàn bà.

3) Ba sinh là ba kiếp ; kiếp trước kiếp này và kiếp sau, ba sinh hương lửa là châm hương đốt lửa thệ nguyện cùng nhau kiếp này kiếp khác làm vợ chồng.

4) Người biết mình, người thân thiết một lòng một giạ với mình, Trai gái ưa nhau cũng gọi là bạn tri kỷ.

https://tieulun.hopto.org

Vé Vạn bảo (1) giở ra từng nút, đến hạn rồi, mình hãy chuộc cho ;
Nợ cựu-triều (2) khai hết mọi nơi, vắng hát quá, xin mình để trả.
Hát có một vài bận trước, bâng khuâng thấy bạn như mất lạng vàng :
Chơi không độ bốn năm lần, lạt-lẽo đưa đà khác gì nước lã

Than ôi !
Chơi cũng vui thay !
Nghĩ mà chán quá !
Duyên kiếp chi đâu ;
Nợ nần nhau cả.
Vợ ghép người ta ;
Chồng vờ thiên-hạ
Đến bây giờ mới gặp nhau đây ;
Hẳn kiếp trước làm sao đó tá.
Đi hôm về tối, ruột tằm bối-rối nên mê : tiền mất tật mang, miệng hến câm ngầm dám há.
Nay nhân gió mát trăng trong ;
Sẵn có kẻ quen người lạ.
Thìa đũa sắp bầy ;
Chị em chứng quả.
Nào hạt dưa,
Nào hoa quả,
Nào gà rán, nào chim xào ;
Nào long-tu, nào vây cá.
Uống một thìa, ăn một miếng, có khôn xin xét xoi lòng ;
Vắng một ngày, gấp ba thu (3), tưởng nỗi càng bâng-khuâng dạ.
Nào tình, nào ngãi, nào ân, nào ái, chiếu cuốn thì thôi,
Còn trời, còn đất. còn nước. còn non, tiệc sau cũng rứa.

X.

---

1) Vạn bảo là tiệm cầm đồ ở Hanoi. vé vạn bảo là vé cầm đồ.
2) Triều vua cũ. Nợ cựu-triều là nợ tự bao lâu về trước.
3) Do chữ : nhất nhật bất kiến như tam thu hề, nghĩa là một ngày không thấy mặt, mong nhớ bằng quá ba năm.

https://tieulun.hopto.org

VĂN KIM

Lời người lính đi Tây, tết gửi về mừng tuổi các nhà công thương

(Tết năm Mậu-Ngọ)

Dặm ngàn non nước nhớ quê hương,
Năm mới mừng ông giầu, thọ, khang.
Bước chân ra ngoài lạ tai mắt,
Trăm khôn nghìn khéo trên cạnh-trường,
Mới hay thực nghiệp trọng thứ nhất,
Thế giới không gì bằng công thương.
Long trời lở đất trận đại chiến,
Cũng vì chút đó cường ngộ cường.
Nước nhà công thương kém sút quá,
Mong ở các ông dần mở-mang.
Kẻ giầu ra của, giỏi ra sức,
Hai chữ trung tín làm đại cương.
Chương trình sổ sách theo cách mới,
Đừng ai lận - lạp, đừng ai lường.
Công nghệ một ngày một tấn tới,
Thương nghiệp một ngày một khoáng trương.
Theo đòi các nhà thực nghiệp Pháp,
Cùng nhau vùng vẫy trong năm dương.

Lời người lính đi Tây, tết gửi về mừng tuổi quan sở-tại

(Tết năm Mậu-Ngọ)

Muôn dặm quan sơn gửi tấc thành,
Mừng qnan năm mới vinh thêm vinh
Từ ngài trọng nhặm tới xứ đó,
Đày đường bia miệng cần, thận, thanh.

https://tieulun.hopto.org

Chúng tôi phận hèn theo binh-dịch,
Đoái trông phần-tử lòng đinh-ninh.
Họ hàng, bà con, xóm, làng tổng.
Nhờ ngài minh đoán ơn phúc-tinh.
Bên Tây các tỉnh đều có đặt,
Một quan cai trị, quan đề hình :
Ông nào ông nấy nhân đức lắm,
Đãi dân như thể em cùng anh.
Việc lợi làm ngay việc hại bỏ,
Khó nhọc không quản chi công trình.
Kiện gian biểu gian, thẳng biểu thẳng,
Tra xét chứng cứ công mà minh.
Lòng ngu thấy sao thì kể vậy,
Xin soi đuốc sáng vô lều tranh.
Chính bình tụng lý dân an nghiệp,
Đừng để quan Tây riêng tiếng lành.

Lời người lính đi Tây, tết gửi về mừng tuổi các sinh viên trường Cao-Đẳng

(Tết năm Mậu-Ngọ)

Giã từ Tổ-quốc hơn ba năm,
Nghe tin nức nở lòng mừng thầm.
Đông-dương đã có trường đại học,
Trai trẻ tuấn tú vào kể trăm.
Chúng tôi cam hèn phận lính tráng,
Mong ở các cậu ngày đăm đăm.
Vừa yêu, vừa kính, vừa quý trọng,
Gặp tiết năm mới dâng lời thăm.
Chúc mừng các cậu được mạnh giỏi,
Công phu án tuyết rèn cho chăm.
Học trò đại học ở bên Pháp,
Nét mặt nghiêm chỉnh người thâm chầm.
Tuổi tuy còn nhỏ học già quá,
Tư tưởng kiến-thức danh đồn lầm.

https://tieulun.hopto.org

Gắng đi ta cũng học đại học,
Đừng để mang tiếng người Annam.

Lời người lính đi Tây tết gửi mừng tuổi các cụ nhà quê

(Tết năm Mậu-Ngọ)

Mưa hòa gió thuận mùa màng được,
Năm mới các cụ trong làng yên.
Kề - cà rượu tết chắc vui lắm,
Xin góp câu chuyện ngoài dậm nghìn.
Bấy lâu sinh trưởng chốn thôn dã,
Ra khỏi cổng làng vừa mấy niên.
Biết đây biết đó có hay thật
Ở nhà với mẹ ngày nào nên.
Bên Tây làm ruộng khác ta lắm ;
Thủy hạn không ở giời cầm quyền ;
Nắng có xe nước lấy nước tưới ;
Lụt có cống tháo ra sông liền ;
Cây nào phân nấy bón theo phép ;
Đất nào giống nấy giồng theo phiên ;
Ruộng hoang khẩn hết tấc không bỏ,
Sỏi cát làm cũng thành ra tiền.
Trâu, bò, gà, lợn nuôi đúng cách,
Lựa giống thật kỹ chăn thật siêng.
Ăn ở có thường bệnh có thuốc.
Rủi có toi chết không lưu truyền.
Nghiệp nông nước nhà tự thượng cổ,
Vẫn giữ nề thói theo tổ-tiên.
Nay có người Tây mở mang hộ,
Canh nông mục súc coi cần quyền.
Dám xin các cụ bắt chước thử,
Đừng biếu nói bậy không thèm tin.

T. H.

https://tieulun.hopto.org

BẢN NỮ THÁN DẪN GIẢI

HÀ-XUÂN-TẾ

(Tiếp theo)

V

So xem quốc sắc (1) *thiên tài* (2),
28.- *Đã trong* (3) *nữ-huấn* (4) *lại ngoài* (5) *nam-phong* (6).
Khi nối gót (7) *kiếm cung kỵ xạ* (8),
30.- *Khi theo đòi kinh sử* (9) *thi thư* (10).
Khi lựa nét (11), *khi so tơ* (12),
32.- *Khi thơ Lý-Bạch* (13) *khi cờ Trương-Ba* (14).

●

Đoạn V (Câu 27-32)

ĐÃ TRỌN-VẸN ĐỨC-HẠNH NỮ-NHI, LẠI BIẾT CẢ CÁC NGHỀ CHƠI CỦA NAM-TỬ.

●

(1) *Quốc-sắc* là sắc nước, do chữ quốc sắc vô song nghĩa là nhan sắc trong nước có một, không ai sánh kịp.

(2) *Thiên-tài* là tài trời, do chữ của các người đời nhà Đường khen ông Vương-Bột tuổi trẻ mà văn chương hết sức tài tình : « *Vương-Bột thiên-tài* ». Thiên-tài nghĩa là tài tự trời cho. Ta cũng hay dùng chữ « *quốc sắc thiên hương* » để nói người con gái tài sắc độc nhất vô nhị.

(3) *Trong* là ở trong nhà, về bổn phận đàn bà con gái là tề gia nội trợ, chăm sóc công việc trong nhà.

https://tieulun.hopto.org

(4) *Nữ huấn.* — Nữ là con gái, huấn là giạy. Nữ huấn là những đều giạy bảo cho đàn bà con gái biết để mà cư sử.

(5) *Ngoài* là vì con trai vùng vẫy bốn phương mà lập công danh.

(6) *Nam phong* — Nam là con trai, phong là phong dạng, phong tư. Nam phong là các cách cư xử và những đều con trai tập thành như những việc kể trong mấy câu 29, 30, 31, 32, ở sau. Có người bảo rằng câu 28 sai, vì chữ nam phong thiếu nghĩa và yếu, không đối được chữ nữ huấn, chính câu ấy là :

Đã trang thục nữ, lại vai anh hùng.

(7) *Nối gót* ý nói theo mà tập rèn.

(8) *Kiếm cung kỵ xạ.* — Kiếm là gươm, cung là nỏ, kỵ là cưỡi ngựa, xạ là bắn, kiếm cung kỵ xạ là múa gươm, dương cung. cưỡi ngựa mà đi bắn ; những cái ấy là nghề của con trai. Ý nói nghề võ.

(9) *Kinh sử* — Kinh là bộ sách Ngũ kinh (kinh thi, kinh thư, kinh dịch, kinh lễ và kinh xuân thu). Sử là sử-ký chép những việc xẩy ra đời xưa trong nước.

(10) *Thi-thư.* — Thi là kinh thi, thư là kinh thư.

Kinh-sử thi-thư nghĩa là có học hành sách vở của thánh-hiền đời xưa. ý nói nghề văn.

(11) *Lựa nét* (có bài viết là lựa vận nghĩa là lựa vận để mà làm thơ) song chữ lựa nét là đúng hơn là vì lựa nét để mà họa vẽ « *Lựa nét* » cùng với « *so-tơ* » « *thơ Lý-Bạch* » và « *cờ Trương-Ba* » tức thành cầm-kỳ-thi-họa. là bốn nghề phong lưu của con trai. Nếu để chữ lựa vận thì mất đi việc họa.

(12) *So-tơ* là lên xuống giây đờn để so sánh cùng nhau cho hợp tiếng. Ý nói khi đàn địch.

(13) *Lý-Bạch* là một nhà thi-sĩ có tiếng đời nhà Đường bên Tàu, cùng đời với ông Đỗ-Phủ. Những người hay thơ thì thường ví với Lý-Đỗ.

https://tieulun.hopto.org

(14) *Trương-Ba :* tên một người đánh cờ cao lắm, cũng đồng thời với Lý-Bạch, ở đời nhà Đường bên Tàu,

VI

Dẫu chẳng phải ngọc ngà (1) *kỳ dị* (2),
34. – Nhưng cũng trong ý vị thanh tân (3).
Những mong vườn hạnh (4) *gặp tuần,*
36. – Deo cầu (5) *phải dịp nhắc cân đương vừa.*
Tuy chưa chắc cung-phi (6) *hoàng-hậu* (7),
38. – Thời cũng rằng mạnh-phụ (8) *phu-nhân* (9),
Hoặc là tài-tử (10) *giai-nhân* (11),
40. – Thời công sửa túi, nưng khăn (12) *cũng đành.*

●

Đoạn VI (Câu 33-40)

CŨNG TRONG Ý VỊ THANH TÂN, NÊN DẪU KHÔNG ĐƯỢC CHỌN VÀO CUNG PHI HOÀNG-HẬU, THÌ CŨNG PHẢI GẶP ĐƯỢC KẺ TÀI-TỬ BẬC CÂN ĐAI ĐỂ NƯNG KHĂN SỬA TÚI MỚI ĐÀNH.

●

1) *Ngọc ngà* là ý nói những vật quí-báu tốt đẹp ít có.

2) *Kỳ dị* là lạ lùng khác thường. Câu 33 ý nói vì dầu không phải là tốt đẹp quí báu một cách khác thường.

3) *Ý vị thanh tân.*— Ý là ý ; vị là mùi hương ; ý vị thường dùng để nói cái gì có ý tứ và thơm tho. Như nói : *« ăn nói có ý vị »*, *« câu thơ có ý vị »*, *« con người có ý vị »* Thanh là trong, tân là mới. Ý vị thanh tân là nói người có sắc-tài mới mẻ trong sạch và dễ thương.

Có bản chép là *ý nhụy thanh tân* (nhụy là nhụy ở giữa hoa).

4) *Vườn hạnh* do chữ hạnh viên là vườn có trồng cây hạnh.

Câu 35 : Những mong vườn hạnh gặp tuần là, ý nói những ước-ao có ngày tơ-duyên may-mắn, gặp được người quân-tử để làm tri-kỷ trăm năm.

https://tieulun.hopto.org

5) *Deo cầu* là do chữ « *thanh cầu* » nghĩa là cầu xanh. Lấy tích trong sách Tam-hợp bảo-kiếm.

Đời Hán vua Vũ-Đế kén phò-mã cho Công-chúa ; Công-chúa ngồi trên lầu gieo quả cầu xanh xuống, ai cướp được thi cho làm Phò-mã.

Câu 36 là ý nói vừa đúng thời gặp gỡ một người chồng xứng đáng để mà kết đôi kết lứa.

Trong Hoa-tiên truyện cũng có dùng chữ « *nhắc cân* » mà tả ý ấy : (ý vừa đôi vừa lứa)

Nền thi-lễ, nếp đai cân,
Giá nào dẫu nhắc đồng cân cũng già.

6) *Cung-phi* là những người đàn bà vợ lẽ của vua ở trong cung. Mấy người vợ thứ hai, thứ ba, thứ tư, mới gọi là phi. Còn mấy người khác thì là tài nhân cả.

(7) *Hoàng-hậu* là vợ chính thất của vua.

(8) *Mạnh-phụ* là vợ các quan văn võ có phẩm-hàm, có sắc mạng vua ban cho. Vợ quan nhất phẩm thì gọi là nhất phẩm phu nhân ; vợ quan nhị phẩm thì gọi là nhị phẩm phu nhân hay là nhị-phẩm đoan-nhân ; tam-phẩm thì tam-phẩm lịnh nhân ; tứ-phẩm thì tứ phẩm cung nhân ; ngũ-phẩm thì ngũ-phẩm nghi nhân ; lục-phẩm thì lục-phẩm yên nhân, thất-phẩm thì thất phẩm phu nhân ; bát-phẩm thì bát-phẩm cẩn nhân ; cửu-phẩm thì cửu-phẩm nhụ nhân.

(9) *Phu-nhân* : vợ các quan từ nhất đến nhị phẩm.

(10) *Tài tử* là người con trai có vẻ phong lưu và tài hoa.

(11) *Giai nhân*. - Giai là tốt đẹp, nhân là người. Giai nhân là người con gái có nhan sắc

(12) *Sửa túi nưng khăn* (chữ Hán thì do trong Tả-truyện có chữ cân trất nghĩa là nưng khăn sửa lược) ý nói làm vợ người. vì vợ thì phải sửa túi nâng khăn cho chồng.

(Còn nữa)

https://tieulun.hopto.org

(NÀ THOỎNG ĐẢI)

TIỂU THUYẾT ĐƯỜNG RỪNG

Nguyễn-Lan-Khai SOẠN

■

(Tiếp theo)

— Mai-Dung ơi! (cậu Vát cố nén sự tức-giận nói) tôi không ngờ vô-duyên đến nỗi cô không thể đoái chút tình thương. Hoặc-giả tôi có tội gì, xin cô làm ơn bảo cho tôi biết để tôi sửa-đổi thì tôi cảm-ơn cô biết chừng nào! Khi tôi đã bỏ hết điều dở cũng như nương lúa làm sạch cỏ rồi thì chắc hẳn cô sẽ...

— Tôi chỉ có một điều cần nói để anh rõ là từ nay về sau xin anh chớ quấy rầy tôi làm gì.

Tôi sở-dĩ đứng đây hôm nay là vì từ cái đêm hôm đám cưới anh tôi, cô đã làm cho tôi phải thất-vọng quá. Từ ngày ấy linh-hồn tôi như tha cái sác nặng-nề. Tôi tự xét mình không làm điều gì cho đến nỗi khổ-sở trong lòng như thế. Tôi quên ăn mất ngủ, làm lụng chễ-biếng, cả ngày chỉ vẩn-vơ trong mấy cánh rừng gần đây, thở-than cùng cây cỏ, họa may chúng có vì tôi mà cảm-động lòng cô chút nào chăng. Hôm nay tình-cờ được gặp cô âu cũng lòng giời dun-dủi, vậy thế nào xin cô cũng hạ cố cho một đôi lời.

Cậu Vát vừa nói vừa tiến sát lại, vẻ mặt giọng nói có ý cầu-khẩn thiết-tha. Mai-Dung giật lùi mấy bước, nghiêm nét mặt nói rằng:

— Anh lôi-thôi lắm, tôi đã bảo

https://tieulun.hopto.org

rõ anh rằng tôi không thể sao yêu anh được.

— Cô đã bảo thế, nhưng rồi cô sẽ yêu.

— Tôi nhất định không.

Mai - Dung nói câu ấy, nhìn trong mắt cậu Vát thoáng thấy tia-lửa oán thù. Cậu nhăn mặt run tiếng nói :

— Nhất định không à ? Cô, phải biết khi tôi không thể kiên-nhẫn được nữa thì.....

— Thì anh làm gì ?

Cậu Vát vụt sấn lại ôm lấy ngang lưng Mai - Dung vừa toan vật cô lên bãi rêu xanh thì bỗng đâu một bàn tay sắt vỗ mạnh vào vai cậu, tiếp liền ngay một tiếng quát to :

— Buông ra !

Cậu Vát giật mình quay lại Mai - Dung nhân tiện ru mạnh một cái, cậu ta ngã ngồi xuống đất.

— Anh Bạch-Hùng ! Mai-Dung ngạc - nhiên mừng rỡ kêu lên. May quá, anh đã cứu em thoát khỏi tay kẻ phàm - phu !

Bạch - Hùng . . Cậu Vát nhận rõ anh chàng thợ cày nhà ông Chánh Quan, thì cười nhạt, phủi áo đứng giậy thủng thỉnh nói :

— Bạch-Hùng! việc gì đến mày ? thằng đi ở kia ? Câu nói như một nhát dao đâm vào lòng Mai-Dung; câu nói ấy cô coi như

https://tieulun.hopto.org

cái biểu tượng chung của hết thảy mọi nỗi thiên lệch, hẹp-hòi, độc-ác, bất nhân của cái phần đông nhân loại đối với Bạch-Hùng cô yêu mến. Bạch-Hùng thì vẫn thản-nhiên như không :

— Tôi là thằng gì mặc tôi, nhưng tôi cấm anh không được phạm vào một người con gái nhà lương-thiện.

— À, mày cấm tao ?

— Phải, tôi cấm anh !

— Mày phải biết : trêu tay tao thì . . . ,

— Thì anh làm gì cho tốt ?

— Rồi mày sẽ biết.

Bạch-Hùng cười một cách khinh bỉ :

Anh cho biết ngay bây giờ ?

Mai-Dung kéo tay Bạch-Hùng mà nói :

— Thôi ta đi về. Nói với hắn làm gì.

Cậu Vát đỏ mặt rẽ vào cánh rừng đi mất.

Vừa đi vừa nghiến răng nguyền rủa đe dọa Bạch-Hùng. Bấy giờ Mai-Dung cất giọng rất êm-ái biết ơn hỏi Bạch-Hùng rằng :

— Sao anh biết em bị nạn mà lại cứu ?

— Cũng là sự tình cờ. Tôi đi bừa về thấy bà Chánh tỏ ý sốt ruột vì cô vào rừng lâu quá, bà sai tôi đi tìm. Tôi biết ngày thường cô hay vào lối này nên chạy vội lại đây.

— Quân nó chó má quá. Nó quấy nhiễu em nhiều lần đều bị em cự tuyệt, nó không biết xấu hổ, lại còn dám liều lĩnh như thế. Từ rày chắc anh chẳng còn nói tốt cho nó nữa.

— Kể cách cư-sử của Vát thì thực đáng gián, nhưng cũng tại cô làm nó thất vọng quá. Kẻ tuyệt-vọng thường giống kẻ điên-rồ . . .

— Anh tưởng đối với một đứa như thế, em còn cư-sử thế nào hơn nữa.

— Vát cũng là người giỏi trai, biết chữ nghĩa, lại con nhà đàn anh giầu có . . . .

Mai-Dung nắm lấy tay Bạch-Hùng giận đỏ cả mặt, hỏi rằng.

— Vát nó dám làm nhục em mà anh còn nói câu ấy à ?

Nói đoạn thổn-thức khóc : Bạch-Hùng sẽ rụt tay ra.

— Tôi xin lỗi cô, tôi quen nghĩ sao nói thế . . . .

— Tưởng anh không nên có ý nghĩ đau lòng cho em như vậy. Lòng em yêu anh từ trước đến giờ thế nào chắc anh cũng rõ, anh nỡ nào ? . . .

https://tieulun.hopto.org

Mai-Dung nói đoạn, sắc mặt hồng hồng, trái tim thổn-thức, giọng nói ngập ngừng. Bạch-Hùng cảm-động, đã toan quay đi nhưng cô nhìn vào tận mắt anh, sa nước mắt nói :

— Anh Bạch-Hùng ơi, trên đời này ví có người em yêu thì người ấy tức là anh, mà chỉ có một anh thôi,

Nói đoạn cô gục đầu vào vai Bạch-Hùng, những giọt nước mắt thánh thót rỏ xuống ngực anh ta êm ái như những giọt mưa xuân. Bạch Hùng cảm động lắm, cuộc đời anh ví chỉ được có một phút bấy giờ tưởng cũng đủ bù với hết thảy những nỗi thiệt thòi đau khổ anh phải chịu từ khi bước vào đời,

Mai-Dung ơi, tấm lòng cô thương tôi, lọ là phải nói, tôi mới biết. Sở dĩ tôi không dám biết là vì tôi tự xét từ cuộc đời cô đến đời tôi có nhiều sự cách trở không thể vượt qua được. Cô thương tôi, đời tôi còn có hạnh phúc nào to hơn nữa. Nhưng cái hạnh phúc đó, chẳng qua trời xanh bày ra tốt đẹp quá để cho lòng tôi thêm một nỗi đau đớn khát khao. Cô thương tôi, đáp lại tấm lòng ấy. tôi xin suốt đời biết ơn nhưng chỉ có thế thôi. Tiền của danh vọng không những tôi không có, đến ngay cái đời tôi, tôi cũng không có quyền được cắt đặt nữa. Anh ta bèn kể cho cô nghe câu truyện phục thù cha, những nỗi phiêu lưu của anh từ sau khi cất nhời thề trước mặt mẹ già.

Mai Dung nghe xong câu truyện của Bạch-Hùng lẳng lặng nhìn anh hồi lâu, lòng cô lại càng yêu chuộng, coi anh ta như một người có nhân cách phi thường.

Bạch-Hùng sở dĩ lưu lạc đến đây tìm tung tích thù nhân, tìm mà không thấy thì anh còn lênh đênh chưa biết đến đâu, mà nếu tìm thấy kẻ thù rồi, thì đời anh chắc sẽ chẳng được vẹn tròn.

(Còn nữa)

Kỳ này vì nhiều bài quá nên Chinh-phụ ngâm dịch ra Pháp-văn đến kỳ sau mới đăng tiếp. Xin các độc-giả lượng thứ.

---

https://tieulun.hopto.org

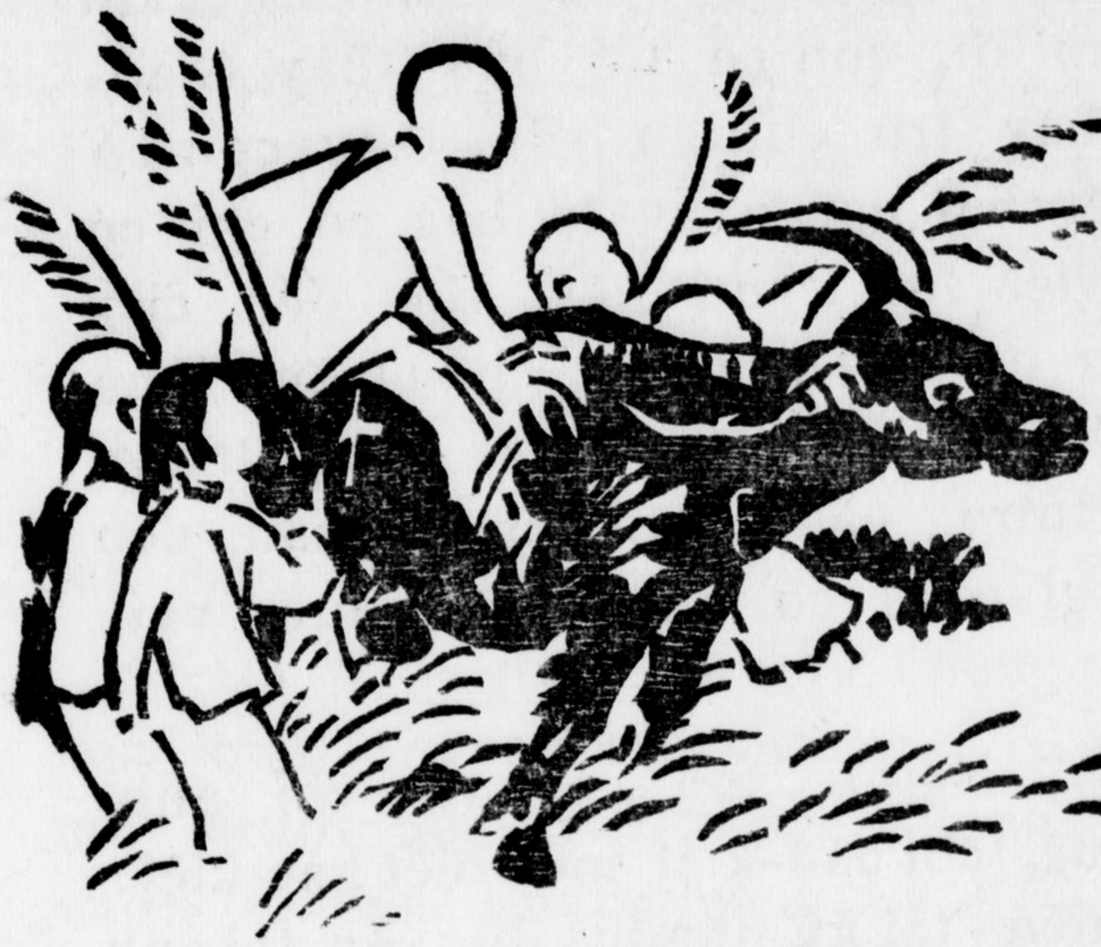

HOA LÚ KẾT NGHĨA

Lịch sử tiểu thuyết

SOẠN GIẢ : **Dương Bá Trạc**

HỒI THỨ BA

(Tiếp theo)

Bà Đàm-thị thoạt nhìn thấy hai người khách mặt mũi khôi-ngô, hình-dung tuấn-vĩ, trong bụng đã tấm tắc khen thầm, lại nghe con nói là bạn kết thức tâm giao thì vui mừng khôn xiết kể, liền nói : già kính chào hai khách, rồi gọi Bộ-Lĩnh mà hỏi rằng :

— Từ khi con đi, mẹ nhờ trời vẫn được ăn ngủ như thường, chỉ một lòng mong ước cho con đi được mọi đều may-mắn, nhất là gặp được bạn hiền, đồng tâm hiệp lực cho có được chút công-nghiệp, thì trong bụng mẹ yên-ủi khoan khoái vô cùng. Nay con gặp được hai quý-khách đây, kết thức tâm giao, mẹ thật lấy làm mừng lắm. Chẳng hay hai quý-khách đây tên họ là gì ? Con gặp được ở nơi nào mà cùng nhau đề-đính ?

Bộ-Lĩnh thưa lại rằng :

— Hai bạn con đây, người này (chỉ Nguyễn-Bặc) họ Nguyễn tên Bặc, ở trong động Hải-nham, người kia (chỉ Đinh-Điền) họ Đinh tên Điền, ở trên núi Dục-thúy,

https://tieulun.hopto.org

trước đều có theo học thày Giao-thủy con cả : khi con bái biệt mẹ mà ra đi, con có tới hầu thày Giao-thủy con, trong khi thày trò chuyện vãn, thày con có bảo cho con được biết hai người ấy là bậc có chí có tài có thể cùng bàn việc lớn ; con liền tìm đến chỗ thì quả gặp được bạn hiền. Thưa mẹ, chẳng qua lòng trời trợ thuận, xui cho ba anh em con đồng thanh tương ứng, đồng khí tương cầu ; con có hai bạn con đây, thật chẳng khác gì rồng có mây, cá có nước vậy.

Bà Đàm-thị nói :

— Hay, thật là hay ! Người xưa có câu : chỉ anh-hùng mới biết anh-hùng, chỉ hào-kiệt mới biết hào-kiệt. Gặp nhau như thế, thiên-tải kỳ-phùng, đã vậy thì anh em trong bốn-bể, nam bắc như một nhà, già đây xin lỗi hai khách, cho già được đều gọi là con : già chúc cho các con tình nghĩa lâu giài, công-danh hanh-thản.

Nguyễn-Bặc, Đinh-điền cùng nói :

— Chúng con phận hèn phúc mỏng, được bá-mẫu quá thương như vậy, ơn sâu nghĩa nặng, biết làm sao báo đáp cho phu. Trăm lạy bá-mẫu, xin bá-mẫu cho anh em chúng con đến mai đây trước làm lễ thệ cáo trời đất thần minh kết làm anh em, đồng sinh đồng tử, sau làm lễ hiến thọ dưới sân một tuần rượu nhạt, mong bá-mẫu đoái sét tới tấm lòng thành thiết mà thâu nhận cho.

Đinh Bộ-Lĩnh cũng nói :

Trăm lạy mẹ, ba anh em con đem nhau về đây là cốt có một cái chủ ý như vậy.

Bà Đàm-thị vui mừng hớn hở mà rằng :

— Được thế thì còn gì hơn nữa, mẹ có một con mà nay thành ra ba người dưới gối, ba người con một cả mà nay thành ra ai cũng đông anh đông em. Người ta đã nói : Một cây làm chẳng nên non, ba cây dùm lại nên hòn núi cao, xưa Lưu-huyền-Đức cùng Quan-

https://tieulun.hopto.org

Võ, Trương-Phi ba người kết nghĩa đào-viên mà đánh được Hoàng-cân, đuổi được Lã-bố, Tào-tháo phải sợ, Tôn-quyền phải kiêng, cơ nghiệp Hán-triều nhờ thế mà hưng phục được ; nay các con cũng ba người kết nghĩa, mẹ xin đem cái sự nghiệp Đào-viên tam nghĩa-kỳ vọng cho các con. Cố đi, cố đi, các con ạ !

Ba người đều dạ dạ vâng lời. Đoạn, Nguyễn-bặc đứng lên bẩm với bà Đàm-thị rằng :

— Dạ dám bẩm bá-mẫu, chúng con nghe anh Bộ-lĩnh con thuật chuyện khi anh con ở nhà có kết thúc được mấy mươi ngũ mục-đồng ở trong vùng đây, tuy là trò chơi trẻ con, nhưng cũng có kỷ-luật nghiêm minh, trật tự chắc-chắn, hiệu lệnh nghiêm như một quân-đội, oai tín rõ như một triều-đình, chúng con cũng lấy cái việc đó làm kính phục tài lược anh con vô cùng và lại có ý lấy làm sướng thích, lấy làm trông cạy về cái việc đó nhiều lắm. Chẳng hay từ lúc anh con đi vắng, cái quân-đội nhỏ ấy có khỏi lìa tan, cái triều-đình con ấy có khỏi lộn-sộn không ?

Bà Đàm-thị nói :

— Không, có sao mà lìa tan, mà lộn-sộn ; ấy tuy vắng Bộ-lĩnh mà các mục đồng ở nhà vẫn ngũ nào ngũ ấy phép-tắc chỉnh-tề, ngày nào nó cũng đem củi đem cá nộp đây, có chuyện gì phân tranh đều do một người ngũ-trưởng thay mặt Bộ-lĩnh cầm quyền xử quyết, việc gì không xử quyết được thì lại đến thỉnh mệnh già đây. Này ! rồi các con xem, nó nghe tin Bộ-lĩnh về, sắp sửa lốc nhốc kéo nhau lại chào mừng cả đó.

Đinh-điền hỏi Bộ-lĩnh rằng :

— Trong các ngũ mục đồng có nhiều tay mưu dũng sai khiến được việc không ?

Bộ-lĩnh nói :

— Chúng phần nhiều ngây dại, giáo-dục không có, có mấy đứa là có chí có tài ; nhưng dụng nhân như dụng

https://tieulun.hopto.org

mộc, vuông dùng việc vuông, tròn dùng việc tròn, mình biết người khéo dùng thì được ; khu xử kẻ dưới là cốt tự cái khôn khéo của người trên ; người dưới vẫn sẵn tính phục tùng, nếu người trên có ân, có uy, có tín, có nghĩa, biết cách thống ngự thì đứa nào dám cưỡng dám sai : người xưa nói kẻ tham dùng được việc kẻ tham, kẻ trá dùng được việc kẻ trá, kẻ ngu dùng được việc kẻ ngu là thế. Trong bọn mục đồng đây tôi kết-thúc bấy lâu, chúng cũng đều trung trực khả dụng cả ; có mấy đứa cũng có tài trí dũng lực một thì tôi đã lựa cho làm ngũ-trưởng, có thể sai khiến được việc lắm.

Nguyễn-Bặc Đinh-Điền cùng nói :

— Nếu vậy thì hay quá ! Anh em mình định mưu cử-sự, đã sẵn được có một đội thân binh đấy rồi.

Bộ-lĩnh nói :

— Tôi kết thúc với chúng bấy lâu cũng cốt vì một cái thâm ý như thế.

Ba người đương chuyện trò bàn-soạn, thì thấy có một lũ người chừng mười-tám hai-mươi tuổi cả ở ngoài đi vào, bộ tịch gọn gàng, sắp hàng nghiêm chỉnh, sụp xuống lạy sát dạt ở trước sân mà rằng :

— Anh em chúng con, quân con nhà chúa, từ khi ngự chơi xứ khác, mấy tháng trời nay, anh em chúng con vẫn một lòng kính mến, kỷ luật không dám sai, trật-tự không dám loạn, trước sao sau vậy, y như lúc chúa công ở nhà ; nay được tin chúa-công trở về sơn-động mừng rỡ bội thường vậy cùng nhau đem đầu lạy trước sơn-đình, xin kính chúc chúa công vạn tuế, vạn vạn tuế.

Bộ-lĩnh đứng lên vỗ về yên ủi cả mọi người mà rằng :

Ta khen cho các ngươi hết giạ trung thành, tuân theo phép luật, vắng chủ cũng như có chủ, vẫn biết cùng nhau đoàn kết, cùng nhau hòa thuận, cùng nhau đồng lòng hiệp sức, phò chúa nhất tâm. Ta đi chuyến

https://tieulun.hopto.org

này thật được mọi sự hay, gặp hai người bạn tâm giao, vào trang quốc-sĩ, để ta giới thiệu cho các ngươi được vào bái kiến hai vị tướng-quân.

Nói xong mời Nguyễn-Bặc Đinh-Điền ra, chỉ cho các mục-đồng rằng :

— Đây, hai người bạn tâm giao của ta mới gặp đây, ông này (chỉ Đinh-Điền) là Đinh-Điền, ông kia (chỉ Nguyễn-Bặc) là Nguyễn-Bặc, đều là người anh-hùng hào-kiệt đời nay, các ngươi thi lễ cùng hai vị tướng-quân cho phải phép.

Các mục-đồng chắp tay cúi đầu đồng thanh nói :

— Xin kính chào hai vị tướng-quân.

Bộ-Lĩnh lại chỏ lũ mục-đồng nói với Nguyễn-Bặc Đinh-điền rằng :

— Đây, toán quân mục-đồng của tôi đây : mười hai người này là mười hai tên ngũ-trưởng trong toán quân ấy đó.

Nguyễn-Bặc Đinh-Điền đồng từ khen ngợi nói :

— Chân tráng-sĩ, hảo nam-nhi.

Bộ lĩnh lại vỗ về yên ủi các ngũ-trưởng mà rằng :

— Chúng ta con trai thì loạn cả, cũng nên cùng nhau lo kiến công lập nghiệp oanh-oanh liệt-liệt một chuyến với đời, có lẽ cứ thui-thủi xó rừng, theo chân trâu chân bò suốt đời, mó niêu ăn xó với nhau thế này mãi sao ? nay ta đã gặp được hai vị anh-hùng, chúng ta quyết chí mở cờ dẹp loạn, truyền hịch yên dân, các ngươi vốn thủy chung một lòng trung trực với ta, là chỗ thày trò tình thâm nghĩa thiết, ta đãi bầy tâm sự, không nỡ dấu các ngươi, các ngươi có đành bụng theo ta xuất sinh nhập tử, dạn hiểm dày nguy, đồng công nhất thể với chúng ta mà mưu đồ nghiệp lớn hay không?

Lũ mục-đồng nghe nói, mừng rỡ múa nhảy lên mà rằng :

— Trăm lạy chúa-công, chúa-công có lòng quá thương

https://tieulun.hopto.org

chúng con như thế thì thật là cái đại phúc cho chúng con. Tâu chúa-công *dám nhờ lượng cả bao dong, Tấn dương được thấy mây rồng có phen*; nguyện giốc một lòng chẳng từ muốn chết.

Bộ-lĩnh nói :

— Được vậy thì tốt lắm! Ngày mai đây chúng ta định làm lễ kính cáo trời đất thần minh, kết làm anh em, thề cùng sinh tử. Các người đã có bụng thế thì cho cũng được dự vào làm lễ, sáp huyết đồng minh.

Chúng điều dạ dạ vâng vâng lui về,

Nguyễn-Bặc nói với Đinh-Điền rằng :

— Mười hai người này tuy mọc-mạc thật thà, nhưng trông ra lữ-lực phi thường, gan ruột đảo để, cũng đều là tài hiếm có cả đấy.

Đinh-Điền nói :

— Mấy đứa mục đồng mà rèn luyện được đến thế, anh Bộ-lĩnh ta thật có cái tài nặn đất thành binh.

Bà Đàm-thị gọi cả ba người mà bảo rằng :

— Các con đã định ngày mai làm lễ trời đất thần minh, kết làm anh em, vậy cần phải sắm sửa những lễ vật gì thì nói để mẹ sắp sẵn chỉnh tề cho.

Bộ-lĩnh nói :

— Trời đất thần-minh bao giờ cũng ở trên đầu trên cổ, lòng thành cảm-kích, u hiển một đường, chỉ một đọi nến ba nén hương là đủ lễ.

Bà Đàm-thị nói :

— Cái lễ ngày mai là quan hệ đến cả vận mệnh một đời các con, khi thành lễ rồi, mẹ muốn mở một tiệc ăn mừng thật là trọng-thể. Trong nhà trâu sẵn, lợn sẵn, gạo sẵn, mẹ chẳng tiếc gì các con, cho các con giết trâu mổ lợn ăn mừng, khao thưởng ba quân cùng ăn no uống say hỉ-hả một bữa.

Ba người đều dạ dạ vâng lời.

(*Còn nữa*)

https://tieulun.hopto.org

TỰ HỌC TIẾNG ĂNG-LÊ

(THEO CÁCH MAU BIẾT NÓI)

DƯƠNG - TỰ - NGUYÊN

CHÚ Ý: Có một ông bạn (1) đọc bổn Tạp-Chí viết thư lại nói cách chua âm về mục « Tự học tiếng Ăng-lê » không đúng như những giọng mà ông vẫn đọc xưa nay. Ông lại kể ra mấy chữ sau này để làm thí dụ:

Ông chua chữ I là *ai* mà V. H. T. C. chua là *ay*
« « « Am « *am* « « « « *em*
« « « Any « *ênê* « « « « *eni*

Trong Văn-Học Tạp-Chí số 7 và 8, tôi đã có bài nói rõ cái nguyên cớ tự sao mà cách chua âm của tôi có khác với những cách chua âm của các sách của người Pháp làm ra. Tôi đã bày tỏ những chỗ sai lầm của phần nhiều người học tiếng Ăng-lê mắc phải. Nay xem mấy chữ của ông bạn viết cách chua-âm làm thí-dụ ở trên kia thì đủ rõ ông đọc tiếng Ăng lê có nhiều giọng sai lầm mà chính ông không tự biết được. Vậy xin nói rõ những chỗ sai lầm của ông như sau này:

Chữ I phải đọc theo giọng chữ *ay* trong vần Quốc-ngữ của mình mới đúng. Người Pháp phải chua là *aï* hoặc là *aïe*, vì vần *aï* nếu đọc nhanh lại tức là vần *ay* của mình. Nếu ông bạn không xét đến chữ *ï* (i có hai chấm ở trên) mà đọc theo vần *ai* của ta (như tiếng *ai oán*) thì lầm to. Có lẽ ông bạn đọc chữ ice là *ai-s*, my là *mai*, idea là *ai-đia*, và sight là *sai-te* chăng? Vậy theo vần quốc-ngữ của ta, chữ I chua là *ay* thì đúng rồi.

Chữ Am mà chua là *am* (như tiếng *am tự*) thì không đúng được. Chính trong tự vị hàn-lâm Ăng-lê và tự vị to Webster là quyển tự vị có giá-trị nhứt của người

---

1) ông này giấu tên không cho biết là ai.

https://tieulun.hopto.org

Ăng-lê cũng chua là *ăm* (tức là giọng *em* của ta) và những chữ add, fat, random, đều chua ăd, făt, răndom Người Ăng-lê gọi giọng này là giọng chữ *a* đọc ngắn lại (*short a*). Vậy tôi quả quyết chua chữ am là *em* là đúng lắm.

Đến như chữ Any mà ông bạn chua là *ênê* thì lại sai lầm quá. Giọng *a* ở đây tuy phải đọc ngắn hơn giọng *a* ở chữ am (trong tự-vị Ăng-lê chu là *eny*), nhưng cũng giống như giọng *e* của ta. Còn chữ y ở đây phải đọc như giọng *i* của ta mới đúng. Nếu đem chua là *ê* thì sai xa quá. Vậy theo vần quốc-ngữ của ta, chữ Any phải chua là *eni* thì mới đúng được.

BÀI THỨ 20

Food and meals — THỨC ĂN VÀ BỮA ĂN

(Tiếp theo)

One dollar twenty cents.	*uan đo-la thu-en-thi sen-sì.*	Một đòng hai hào.
Is wine included ?	*iz uanh in-khờ-lút-đét?*	Kể cả rượu nữa chứ ?
No, wine is not included.	*nô, uanh iz not in-khờ-lút-đét.*	Không, rượu tính ngoài.
Give me the menu.	*ghi-vờ mi đơ me nuy.*	Cho tôi cái giấy kể các món ăn.
Here is the menu.	*hia iz đơ me-nuy.*	Đây là giấy kê các món ăn.
The bil'-of-fare, please.	*đơ bil ov phe, p'lí-sì*	Làm ơn cho tôi cái giấy kê các món ăn.
Here it is.	*hia it iz.*	Cái giấy ấy đây.
What soup have you ?	*hu-ăt súp he-vờ du ?*	Ông có súp gì ?

https://tieulun.hopto.org

We have pea soup.	*u-uy he-vờ p'i súp.*	Chúng tôi có súp đạu xanh.
Will you have some fish ?	*u-il du he-vờ sâm phí-shờ ?*	Ông có muốn sơi cá không?
No, thank you.	*nô, thánh khiu.*	Không, cảm ơn.
Have you any roast beef ?	*He-vờ du en-ni rô-st bif ?*	Có thịt bò quay không ?
Yes, we have also roast chicken, boiled mutton, pork cutlets and beef-steak.	*De-sì, u-uy he-vờ ol-so rô-st ch'ic-khần, boil mất-thần, p'oc khất-lets en bif-sì-thếc.*	Có, chúng tôi còn có gà con quay, thịt cừu nấu, thịt chả chìa lợn (heo) và thịt bò rán.
What wine will you have ?	*Hu-ắt uanh uil du he-vờ.*	Ông muốn uống thứ rượu gì ?
Show me the wine list.	*Shô mi đơ uanh lí-sì-thờ.*	Cho tôi xem cái bảng kê các thứ rượu.
Let me have a bottle of good wine.	*Let mi he-vờ ê bót-thờl ov gut uanh.*	Cho tôi một chai rượu ngon.
Some ice, please.	*Sâm ay-sì p'lí sì.*	Làm ơn cho ít nước đá.
Please pass the salt.	*P'lí-sì p'á-sì đơ sol.*	Làm ơn cho thí muối.
May I trouble you for the pepper ?	*Mê ay thờ-râp-bờl du pho đơ p'ep-p'ờ ?*	Phiền ông cho thí hồ tiêu, có được chăng.
Some mustard, vinegar, and oil.	*Sâm mớ-sì thơt vi-ni-gờ en oil.*	Một ít hột cải, dấm, và dàu.
Help yourself.	*Hel-p'ờ dua sel-phờ.*	Xin ông tự lí lấy (xin chớ làm khách)
Make yourself at home.	*Mêc-khờ dua sel-phờ et hôm.*	Xin ông tùy ý ăn uống như ở nhà vậy.

https://tieulun.hopto.org

I want vanilla ice.	*Ay uon va-ní-la ay-si.*	Tôi muốn ăn kem van-ni.
He wants ice pudding.	*Hi uon-si ay-si p'ut-đing.*	Nó muốn ăn kem trứng ướp nước đá.
Bring me some cakes.	*Bring mi sâm khếc si*	Đem ít bánh ngọt cho tôi.
Some biscuits please.	*Sâm bi-si-khịt-si, p'lí-si.*	Làm ơn cho ít bánh bích-qui.
And some fruits.	*en sâm frut-si.*	Và ít hoa quả nữa.
Have you any apples ?	*He-vờ du en-ni ep-pờl-si ?*	Ông có ít táo không ?
We have only peaches.	*U-uy he-vờ ôn-li p'it-chờ-si.*	Chúng tôi chỉ có đào thôi.
Give me a cup of strong tea.	*Ghi-vờ mi ê khấp ov strong thi.*	Cho tôi một chén nước trà đặc.
Not too strong.	*Not thu strong.*	Đừng cho đặc quá.
My tea is not sweet enough.	*May thi iz not suit i-nơ-phờ.*	Nước trà của tôi không được đủ ngọt.
Some more sugar, please	*Sâm mo shu-gờ p'li-si.*	Làm ơn cho thêm ít đường nữa.
Do you smoke ?	*Đu du si-mốc ?*	Ông có hút thuốc không ?
Some cigarettes, please.	*Sâm si ga-ret-si, p'li-si.*	Làm ơn cho ít điếu thuốc lá.
I prefer a cigar.	*Ay p'ri-phơ ê si-ga,*	Tôi muốn 1 điếu si ga.
Ring, if you please.	*Ring, if du p'li-si.*	Làm ơn bấm chuông.
Waiter, the bill.	*Uêt-thờ, đơ bil.*	Thằng hầu đâu, đem giấy kê tiền đây.

(Còn nữa)

https://tieulun.hopto.org

DỊCH PHÁP VĂN

(LƯỢC DỊCH VĂN FENÉLON RA THƠ TA)

Fenélon tiên-sinh là một nhà văn-sĩ Pháp về thế-kỷ thứ mười bảy và đầu thế-kỷ thứ mười tám. Khi tiên-sinh làm thái-sư cho cháu vua Louis XIV là công-tước xứ Bourgogne, thì tiên-sinh có soạn ra quyển « *Ngụ ngôn* » để dạy công-tước. Trong tập *Ngụ ngôn* đó, có nhiều bài hay lắm.

Nay hãy xin trích dịch ít bài ngắn mà có lý thú nhất ra thơ ta để hiến độc giả ngâm nga khi nhàn rỗi. **Tùng-Thành**

Loài Ong

Trời vừa tiết hiu hiu mát mẻ,
Cảnh-vật đều phô vẻ sán-nhiên.
Một ông Hoàng-tử thiếu-niên,
Dời chân ra chốn danh-viên chơi bời.
Tiếng đâu thấy bên tai ầm ỹ,
Nhìn ra thời chính thị tổ Ong.
Hoàng liền dón bước lại cùng,
Vì là sự lạ chưa trông bao giờ.
Thấy « Phong quốc » (1) cơ đồ mà lạ :
Chỉnh, thanh, chuyên (2) đủ cả thiếu gì.
Các ngăn đều đặn sâm si,
Loài ong khen cũng khéo chia việc làm.
Con hái hoa, con chăm gây mật,
Sự biếng lười đây thật chẳng dung.

BẢN CHỮ PHÁP

Les abeilles

Un jeune prince, au retour des zéphyrs, lorsque toute la nature se ranime, se promenait dans un jardin délicieux ; il entendit un grand bruit et aperçut une ruche d'abeilles. Il s'approche de ce spectacle, qui était nouveau pour lui ; il vit avec étonnement l'ordre, le soin et le travail de cette petite république. Les cellules commençaient à se former et à prendre une figure régulière. Une partie des abeilles les remplissaient de leur doux nectar ; les autres apportaient des fleurs qu'elles avaient choisies entre toutes les richesses du printemps. L'oisiveté et la paresse étaient bannies de ce petit

---

1) **Phong quốc là nước loài Ong.**

2) **Là chỉnh tề, thanh khiết, chuyên cần.**

https://tieulun.hopto.org

Thấy điều bận việc chăm công,
Mà không lộn sộn, cũng không hồ đồ
Việc chăn giắt con to liệu hết,
Con nhỏ thời cứ biết noi theo.
Chẳng hề ghen tị rì rèo.
Hoàng còn mải ngắm ra chiều lạ thay.
Bỗng có một con bay cạnh đó,
Con được tôn làm chúa cả đàn.
Lại gần mới bảo cùng Hoàng :
Cứ như công việc mỗi dường nước tôi,
Trông hẳn lấy làm vui đấy nhỉ,
Nhưng còn hay bổ trí kia mà.
Những điều vi-pháp, thất hòa,
Chúng tôi chẳng phải lo qua bao giờ.
Đây quí nhau chỉ so sự nghiệp,
Cùng cái tài về việc nước thôi.
Những nơi cao quí tốt vời,
Phải đường xứng đáng đưa thời mới nên.
Chúng tôi chỉ ngày đêm tận lực,
Về những điều ích được cho người.
Liệu xem có thể một mai,
Một mai có được như loài tôi không ?
Cái trật tự ở trong tệ quốc,
Mà Hoàng từng cảm phục bấy nay.

État ; tout y était en mouvement, mais sans confusion et sans trouble. Les plus considérables d entre les abeilles conduisaient les autres, qui obéissaient sans murmure et sans jalousie contre celles qui étaient au-dessus d'elles Pendant que le jeune prince admirait cet objet qu'il ne connaissait pas encore, une abeille, que toutes les autres reconnaissaient pour leur reine, s'approcha de lui et lui dit : « La vue de nos ouvrages et de notre conduite vous réjouit ; mais elle doit encore plus vous instruire. Nous ne souffrons point chez nous le désordre ni la licence ; on n'est considérable parmi nous que par son travail et par les talents qui peuvent être utiles à notre république. Le mérite est la seule voie qui élève aux premières places. Nous ne nous occupons nuit et jour qu'à des choses dont les hommes retirent toute l'utilité. Puissiez-vous être un jour comme nous, et mettre dans le genre

https://tieulun.hopto.org

Liệu xem có thể sau này,
Truyền cho nhân loại được hay không? Hoàng!
Được như thế là mang hạnh phúc,
Về cho loài mà thực cho mình.
Được như thế mới hoàn thành,
Hoàn thành cái việc trời dành cho ta.
Vì chưng lẽ đã là trên cả,
Thời việc là che chở chúng nhân.
Những điều dở nó hại dân,
Thì ta phải triệt tự căn mới là.
Để cho chúng thuận hòa vui vẻ,
Đội ân trên thỏa ý mong chờ.
Ở nền chính trị nhân từ. »

---

humain l'odre que vous admirez chez nous ! Vous travaillerez par là à son bonheur et au vôtre ; vous remplirez la tâche que le destin vous a imposée ; car vous ne serez au-dessus des autres que pour les protéger, que pour écarter les maux qui les menacent, que pour leur procurer tous les biens qu'ils ont droit d'attendre d'un gouvernement vigilant et paternel.

Hôp thư

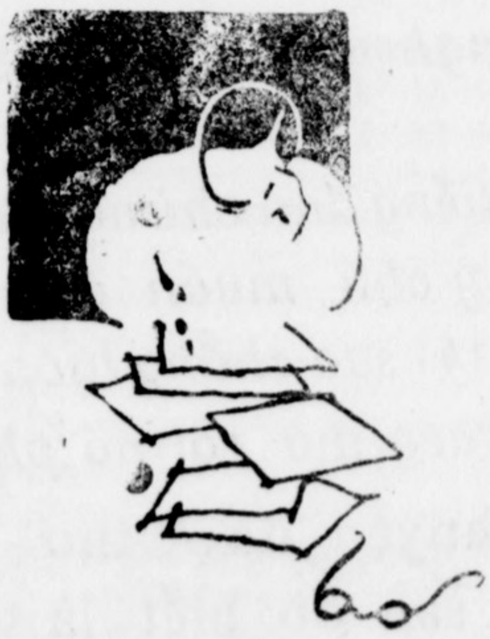

Ông Bùi-Huy-Quý, Tché Ts'ouen—Báo từ số 1 vườn gửi lối « đảm bảo » cho ông ; mỗi lần mất 0$21. Xin ông vui lòng gửi trả bản quán tiền gửi lối đảm bảo nghĩa là :
0$21 × 20 = 4$20. Đa tạ.

Ông Nguyễn-văn-Đặng, Sadec — Theo lời ông, báo vườn gửi lối đảm bảo cho ông, mỗi lần hết 0$13. Xin ông gửi trả cho số tiền gửi ấy là : 0$13 × 20 = 2$60. Đa tạ.

Ông Ngnyễn-văn Giai, Mỹ Tho.— Mandat 2$10 của ông đã tiếp được nhưng đó là gửi về hạn 6 tháng đầu (nghĩa là đến số 8 thì hết) xin ông gửi thêm cho hạn mới. Tạp-chí đã gửi cho ông đến nay là 11 số. Còn 4 số đầu gửi thừa xin ông gửi ra trả cho. Đa tạ.

Ông Nguyễn văn Tòng, Rạch Giá — Văn học số 2, 3, 4, đã gửi ông xem ngày hôm nay 14-1-1933. Cả quyển Nam nữ Tu tri nữa.

Ông Trần văn Phác Nha Trang — Mandat 2$00 của ông đã tiếp được Văn Học số 2. 3, in lại và số 5 có gửi cho ông xem.

Ông Huệ Biện Thanh Bình — Mandat 3$00 của ông có tiếp được. Hôm nay 11-4-33 tôi đã cho gửi số 2, 3 (in làm một) để ông xem khỏi gián đoạn. Nhưng xin ông gửi trả lại cho số 3. Ông cứ cuộn vào để hở 2 đầu rồi gián 1 xu tem là được.

https://tieulun.hopto.org

NHỮNG TRUYỆN LÝ-THÚ
TRÊN ĐÀN VĂN

Xưa có quan huyện, tài học thì kém, mà tính rất tham-ô, vì là con một quan Bố-Chính nên được khai ấm sinh rồi chạy đi tri huyện. Khi làm quan khoét tiền của dân dữ lắm, mà ngoài mặt lại làm ra bộ thanh liêm, thương dân như con đẻ; ngồi huyện Thanh-liêm ra đầu bài văn thưởng: « Bồ tiên thi » lấy vần bồ. Bồ là cỏ bồ, tiên là roi, bồ tiên là roi bằng cỏ bồ, lấy điển ông Lưu-Khoan làm quan huyện Nam-dương về đời Hán bên Tàu, có lòng rất thương dân, ai có tội lỗi chỉ đánh bằng cái roi cỏ bồ, ra đầu bài thi thế để tỏ ý ra đều mình làm quan cũng nhân hậu thương dân như Lưu-Khoan trước vậy. Chẳng may gặp cụ Nguyễn Khuyến (tức là cụ Tam-nguyên Yên-đổ) đi chơi qua đó. Cụ trước có quen quan bố, nay nghe biết chuyện quan huyện như vậy, cụ mới làm một bài thơ gởi đến.

Thơ rằng :

Chú huyện Thanh-liêm khéo vẽ trò,
Bồ tiên thi lại lấy vần bồ.
Nghênh-ngang xe ngựa nhờ oai bố (1),
Ngọng-nghẹo văn chương giở giọng ngô.
Bồ chửa tiếng dân chừng bậtcạp (2),
Tiên là ý chú muốn đòi xu (3).
Từ vàng (4) sao chẳng luôn từ bạc,
Không khéo mà rồi nó phết cho.

Quan huyện được thơ lấy làm cay quá, sau dò biết là thơ của cụ, phải đến từ tạ với cụ xin hối cải những điều xằng.

T. H.

---

1) Bố là cha, vừa có ý chỉ quan bố.
2) Ta thường nói : lấy bồ mà đựng tiếng chửi.
3) Tiên là roi, lại có một chữ tiên khác nghĩa là xu.
4) Ông Dương-Chấn về đời nhà Hán bên Tàu làm quan rất thanh-liêm, đêm có người đem lễ vàng, ông không lấy mà nói rằng : chớ nghĩ đêm không ai biết, hiện có trời biết, đất biết tôi biết, chú biết.

https://tieulun.hopto.org

TỰ HỌC TIẾNG TÀU

(THEO CÁCH MAU BIẾT NÓI)
TIẾNG QUẢNG-ĐÔNG
DƯƠNG-TỰ-NGUYÊN

BÀI THỨ 23

時價 THỜI GIÁ

高。低
起。跌
成。淨
麥。米
麥。粉
平成 野本
起跌 價價
洋漸 酒漸
實整 在得
近 來 整得各樣
貨都貴。
想 買平貨真
係難嗒。

Cấu, táy	Cao, hạ
Hẩy, tịt	Lên, xuống (hạ giá)
Sing, ching	Nên, sạch (chỉ có)
Mặc, mạy	Lúa mì, gạo
Mặc phẩn	Bột mì
Phèng dể	Thứ hàng rẻ tiền
Sing pủn	Thành bổn (vốn cọng với phí tổn)
Hẩy ca	Lên giá
Tịt ca	Hạ giá
Dưởng chẩu.	Rượu tây
Chìm chỉm	Dần dần (thong thả)
Sắt chồi	Chắc thực
Chỉng tắc	Làm thành
Khần lồi chỉng tắc coọc dưởng phô tú quay.	Gần đây các thứ hàng đều thành ra đắt cả.
Sưởng mãi phèng phô chấn hày nàn lố	Muốn mua thứ hàng rẻ thật là khó quá.

https://tieulun.hopto.org

成本貴價錢自然高。

樣樣都跌。

粉米野貴。

米起價。

係好多。

從前一色米值。

十個幾銀錢。

現在值三個幾啫。

現在洋酒漸漸貴。

金價日日高。

金一呢銀價定。

三多的貨值有過多要千你嘅。

七時做時價。

時實但貴叫野吽呢。

價幾係不能定。

係多平就平。

就貴。咁就。

做時價。

金價係特價。

貴賣唔呢。

Sing pủn quay, ca sin chi dìn cấu.
Dường dường dề hảy cả, mặc phẳn tú quay, chìng hảy mảy tịt ca hầu tố.
Sùng sin dắt páo mạy chịc sặp cỏ kỉ ngần sin, dìn chồi chịc sám cô kỉ chế.
Dìn chồi dường chảu chlm chỉm quay.
Cấm ca dật dật cấu.
Cấm ca cấu, ngần ca dắt ting táy.
Ni ti phô chịc tố quô sảm sin ngần mạu iu tố nị kê.

Mắt dề kiu chủ sì ca ni?
Sì ca hảy pất nẳng tèng sặt kỉ tố ca sin, làn hảy phèng chàu phèng, quay chàu quay, cầm chàu kiu chù sì ca.
Cấm ca hảy sì ca mãi mại ầm ni?

Vốn mua đắt, giá tiền tự nhiên phải cao.
Thứ hàng gì cũng lên giá, bột mì cũng đắt, chỉ có gạo là hạ giá nhiều lắm.
Khi trước một bao gạo đáng giá mười mấy đồng bạc, bây giờ chỉ đáng có hơn ba đồng.
Bây giờ rượu tây dần dần đắt lên.

Giá vàng ngày ngày cao lên.
Giá vàng cao, giá bạc nhứt định phải hạ.
Thứ hàng này đáng giá hơn ba nghìn đồng. tôi không đòi ông đắt đâu.
Sao gọi là thời giá?

Thời giá là cái giá không thể định chắc được; nếu nó rẻ, thì rẻ, mà đắt thì đắt, như thế gọi là thời giá (giá theo thời mà thay đổi).
Giá vàng theo giá mà mua bán phải không?

https://tieulun.hopto.org

有定一銀買賣。因為金價時起跌。右定。係。	*Hày, cấm ngần dắt tèng dạu sì ca mãi mại, dấn vày hẩy tịt mạu tèng*	Phải, vàng bạc vẫn theo thời giá mà mua bán, bởi vì giá tiền cao hạ không thường.
現在金賣乜野價呢。	*Din chồi cấm mại mắt dề ca ni?*	Hiện nay vàng bán giá gì?
我好耐冇買。我估照舊時一樣。	*Ngộ hẩu nồi mạu mãi, ngộ củ chìu càu sị dắt dường.*	Đã lâu lắm tôi không mua qua, tôi tưởng cũng như giá hồi xưa.
你估錯咀咯。你知現在金價高嗰低呢。	*Nị củ sô chổ lổ, nị chí dìn chồi cấm ca cấu pầy táy ni?*	Ông tưởng vậy lầm rồi, ông biết giá vàng bây giờ cao hay hạ?
金價高低。我實在唔知。	*Cấm ca cấu táy, ngộ sặt chồi âm chí.*	Giá vàng cao hay hạ, tôi thật không biết.

BÀI THỨ 24

ÁO MẶC

衣服

衫。褲。	*Sám, phu*	Áo, quần
長。短。	*C'hường, tuỉn*	Dài, ngắn
舊。新。	*Càu, sấn*	Cũ, mới
乾。淨。	*Cốn, chèng*	Khô, sạch
尺。寸。	*C'hẹc (sẹc), suỉn (c'huỉn)*	Thước, tấc
頭。腳。	*Thàu, cược*	Đầu, chân
衣。服。	*Ý phục*	Áo mặc (áo quần)
一件衫。	*Dắt kìn sám*	Một cái áo
一條褲。	*Dắt thìu phu*	» » quần

https://tieulun.hopto.org

邊個同你洗衫呢。	*Pin cô thùng nị sảy sám ní ?*	Ai giặt áo cho mày ?
我傑人洗嘅。	*Ngộ pỉ dần sảy kê.*	Tôi cho người ta giặt hộ.
洗得乾淨唔呢。	*Sảy tắc cốn chèng àm ni ?*	Giặt được sạch sẽ không ?
幾乾淨。	*Kỉ cốn chèng.*	Sạch sẽ lắm.
你啲衫乾未呢。	*Ni tỉ sám cốn mày ni ?*	Áo của mày khô chưa ?
乾咀喀。	*Cốn chổ lố.*	Khô rồi ạ.
揀條白褲嚟。	*Ning thiu pạc phu lầy.*	Đem cái quần trắng lại đây.
個件黃衫好睇。唔好呢。	*Cô kin voòng sám hầu thầy àm hầu ni ?*	Cái áo vàng này coi có đẹp không ?
舊就唔好睇。	*Cáu chàu àm hầu thầy*	Cũ rồi coi không đẹp.
件件衫都係半新舊。	*Kìn kin sám tú hảy pun sấn càu.*	Cái áo nào cũng là nửa mới nửa cũ.
佢嘅衫長過頭。	*Khựi kê sám sưởng quò thàu.*	Áo của nó dài quá.
我件衫洗得好乾淨。	*Ngộ kìn sám sảy. tắc hầu cốn chèng.*	Cai áo của tôi giặt được sạch sẽ lắm.
你有尺有。	*Nị dạu sẹc mạu ?*	Mày có cái thước không ?
我條褲一尺一寸長。	*Ngộ thiu phu dắt sẹc dắt suìn sưởng.*	Cái quần của tôi dài một thước một tấc.
係新買嘅唔係。	*Hảy sấn mãi kê àm hảy ?*	Có phải mới mua đấy chăng ?
唔係。舊時買嘅。	*Àm hảy. càu sì mãi kê.*	Không phải, mua đã lâu rồi.

(Còn nữa)

https://tieulun.hopto.org

Bần 貧

Bần ○. Nghèo, không đủ : *Khổ về cái ma bần.* **Pauvre, pauvreté.**

Bần cùng ○ 窮. Nghèo cùng : *Những kẻ bần cùng.* **Indigent.**

Bần-dân ○ 民. Dân nghèo : *Cái tình-cảnh bần-dân trông đáng thương quá.* **Habitant pauvre.**

Bần-đạo ○ 道. Lời người thầy tu tự xưng mình : *Kẻ bần-đạo nay xuất gia đã mười năm nay.* **Terme par lequel un bonze se désigne lui-même.**

Bần hàn ○ 寒. Nghèo hèn : *Gia-cảnh rất bần hàn.* **Misérable.**

Bần nhi ○ 兒. Trẻ con nhà nghèo : *Lập viện bần nhi để nuôi những trẻ con nhà nghèo.* **Enfant de famille pauvre.**

Bần phạp ○ 乏. Nghèo thiếu : *Nên cứu giúp những người bần phạp.* **Pauvre, dépourvu de tout.**

Bần phú bất quân ○ 富不均. Nghèo giàu không đều nhau : *Bần phú bất quân là cái họa chung của thế-giới ngày nay.* **Inégalité de fortune.**

Bần-sĩ ○ 士. Người học-trò nghèo : *Lúc đương còn là một người bần-sĩ.* **Etudiant pauvre.**

Bần tiện ○ 賤. Nghèo hèn : *Bần tiện cũng không đổi chí.* **Pauvre et humble.**

Bất 不

Bất ○. Chẳng, không có. **Particule négative.**

Bất bình ○ 平. Không bằng lòng : *Thôi thì dập nỗi bất bình là xong.* **Mécontent. Désaccord.**

Bất bình đẳng ○ 平等. Không được bằng hàng : *Xử bất bình đẳng quá.* **Inégalité.**

https://tieulun.hopto.org

Bất can kỷ sự ○ 干 己 事. Không can đến việc mình : *Bất can kỷ sự thì việc gì mà ra đầu ra mỏ.* **Ce qui ne regarde pas soi-même.**

Bất cẩn ○ 謹. Không cẩn thận : *Làm việc bất cẩn như thế thì khốn to.* **Incurie. Imprévoyant.**

Bất cận nhân tình ○ 近 人 情. Ăn ở gàn dở không hợp với nhân tình : *Ông ta làm nhiều cái bất cận nhân tình quá.* **Antisociable.**

Bất cố liêm sỉ ○ 顧 廉 恥. Không kể gì đến liêm sỉ cả : *Cơ hàn thiết thân, bất cố liêm sỉ.* **Ehonté.**

Bất chấp ○ 執. Không chấp trách : *Nó hỗn với tôi thế nhưng tôi cũng bất chấp.* **Ne pas en vouloir à..... ; Ne pas garder rancune.**

Bất di bất dịch ○ 移 不 易. Không dời không đổi : *Điều đó thật là một cái chi lý nhất định bất di bất dịch rồi.* **Immuable.**

Bất dự hương sự ○ 預 鄉 事. Không được dự quyền chính trong làng : *Bị án bất dự hương sự.* **Perdre le droit de participer aux affaires communales.**

Bất đắc dĩ ○ 得 已. Đừng chẳng được : *Bất đắc dĩ phải thế.* **A contre cœur. Malgré soi.**

Bất đắc bất nhiên ○ 得 不 然. Không thế không được : *Cái thế bất đắc bất nhiên.* **Inévitable.**

Bất đắc chí ○ 得 志. Không được như ý : *Ức uất bất đắc chí.* **Ne pas pouvoir réaliser ses intentions, ses résolutions.**

Bất đắc kỳ tử ○ 得 其 死. Chết phi mạng như lại chết đâm, chết đuối v. v. : *Người thế mà đến nỗi bất đắc kỳ tử.* **Mort violente.**

Bất đại thắng tắc đại bại ○ 大 勝 則 大 敗. Không được lớn thì thua lớn : *Làm liều bất đại thắng tắc đại bại.* **Avoir un grand succès ou subir un grave échec.**

https://tieulun.hopto.org

Bất đẳng ○ 等. Nói về người hèn mạt mà ngạo ngược : *Thượng đẳng sợ bất đẳng. Của bất đẳng.* **Intraitable.**

Bất đồ ○ 圖. Không ngờ : *Bất đồ việc xảy ra đến thế.* **On ne soupçonne pas que..... qui aurait cru que.....**

Bất độc bất anh hùng ○ 獨不英雄. Không có tư-cách độc lập thì không phải là anh hùng (người ta thường tưởng lầm là chữ độc 毒 là ác, cho nghĩa là không ác không anh hùng, không phải). **On ne saurait être un héros sans avoir un caractère indépendant.**

Bất đồng ○ 同. Không cùng nhau : *Vi đâu y phục bất đồng* (Nhị-độ-Mai). **Dissemblable.**

Bất động ○ 動. Im lặng, không chuyển : *Sấm sét ầm ầm mà vẫn ngồi yên bất động.* **Immobile. Impassible.**

Bất động sản ○ 動產. Của không di dịch được như đất ruộng v. v. **Immeuble.**

Bất hảo ○ 好. Không tốt : *Những người trộm cướp từng có bị án trước gọi là bất hảo thanh chủy.* **Mauvais ; malfamé.**

Bất hiếu ○ 孝. Ở bạc với cha mẹ : *Bội nghịch bất hiếu xin sa miệng hùm.* **Impie, ingratitude** (envers ses parents).

Bất ý ○ 意. Không ngờ, không tưởng đến : *Đang khi bất ý chẳng ngờ* (Kiều). **Imprévu. Insoupçonné.**

Bất kỳ ○ 期. Không hẹn mà gặp : *Sự đâu sóng gió bất kỳ* (Kiều). **Inattendu. A l'improviste.**

Bất lực ○ 力. Không làm nổi việc : *Lý-trưởng làng Mỗ vì làm thuế bất lực bị bãi dịch.* **Inapte.**

Bất lương ○ 良. Không có lương-tâm : *Đồ bất lương.* **Sans conscience.**

Bất mục ○ 睦. Không hòa thuận với anh em : *Bất hiếu bất mục.* **En désaccord** (avec ses frères).

https://tieulun.hopto.org

Bất nệ ○ 泥. Không nề : *Rượu ngon bất nệ be sành* (Ca-dao). **Sans se soucier de.**

Bất nhật ○ 日. Thế nào cũng có ngày mà chưa định hẳn ngày nào : *Bất nhật phải đi.* **Un beau jour ; un de ces jours ; bientôt.**

Bất như ý ○ 如意. Không được vừa ý mình : *Ở đời nhiều sự bất như ý.* **Contre son gré.**

Bất pháp ○ 法. Làm điều trái phép : *Làm điều bất pháp tội thì tại ai* (Nhị-độ-Mai). **Illégal.**

Bất phục thủy thổ ○ 服水土. Không chịu được nước lạ đất lạ : *Vì bất phục thủy thổ mà sinh bệnh.* **Se dit d'une personne qui ne peut supporter le climat d'une région.**

Bất phân thắng phụ ○ 分勝負. Không rõ hẳn ai được ai thua : *Ván cờ bất phân thắng phụ.* **On ne sait qui est vainqueur ou vaincu. La partie est égale.**

Bất phân nhật dạ ○ 分日夜. Không kể gì ngày đêm cả : *Đi luôn bất phân nhật dạ.* **Nuit et jour. Sans répit.**

Bất phương ○ 妨. Không hại gì : *Rượu uống độ một vài chén cũng bất phương.* **Sans inconvénient**

Bất tài ○ 才. Không có tài : *Tôi vốn bất tài.* **Sans talent ; Inapte.**

Bất tiện ○ 便. Không tiện : *E có điều bất tiện.* **Incommode.**

Bất tình ○ 情. Không có lòng yêu vị : *Dù khi sóng gió bất ình* (Kiều). **Sans affection.**

Bất tỉnh nhân sự ○ 省人事. Mê không biết gì cả : *Đau nặng bất tỉnh nhân sự.* **Perdre connaissance. Etre dans le coma.**

Bất tử ○ 死. 1. Không chết : *Nước ta có bốn vị bất tử là ông Chử-đồng-Tử, ông thánh Tản, ông thánh Dóng, bà chúa Liễu.* 2. Nói về kẻ liều : *Đồ bất tử.* **Immortel. || Un risque tout.**

Bất tường ○ 祥. Không hay, không lành : *Cái triệu thế là bất tường rồi.* **Néfaste. De mauvais augure.**

https://tieulun.hopto.org

hotel TAM-KỲ

KHACH LẦU

Nº 7 À 27 BOULEVARD GALLIÉNI
Nº 67 À 69 COLONEL GRIMAUD
Nº 165 À 171 & 178 À 182 RUE
BOURDAIS SAIGON —

GIÁ HẠ MÁT MẺ VÀ SẠCH SẼ

CHỦ NHƠN : Huỳnh-huệ Ký

TIỂU THUYẾT NÊN ĐỌC

1. **Bể trần chìm nổi**
(Gia đình tiểu thuyết) giá 0$12
2. **Giời có mắt**
(Luân lý tiểu thuyết) giá 0$12
3. **Cũng bạn thoa quần**
(Cảnh thế tiểu thuyết) giá 0$12
4. **Cảnh thu di hận**
(Hiệp tình tiểu thuyết) giá 0$50
5. **Thói đời đơn bạc**
(Trinh thám tiểu thuyết) giá 0$38
6. **Học làm sang**
(Hài kịch của Thái-Phỉ) giá 0$25

Có bán ở ĐÔNG - TÂY ẤN - QUÁN
193. Phố hàng Bông — Hanoi

Mua cả 6 quyển gửi bằng timbres postes cũng được, cước chung 0$65

LÔ NHƯỢM
KIM THỜI

82. Bª Bonard, 82. - Saigon

80 người thợ nhuộm tinh hảo nhuộm ròng chàm annam, bảo kiết không trổ đỏ. Nhuộm theo nước lãnh sông Hương, đen huyền, mước và mịnh màng.

Xin quí bà nhuộm thử theo kiểu Saigon thì quí bà được bằng lòng.

NGUYỄN-KHẮC-TRƯƠNG

Cấp bằng trường thêu dệt thành Lyon (France)

https://tieulun.hopto.org

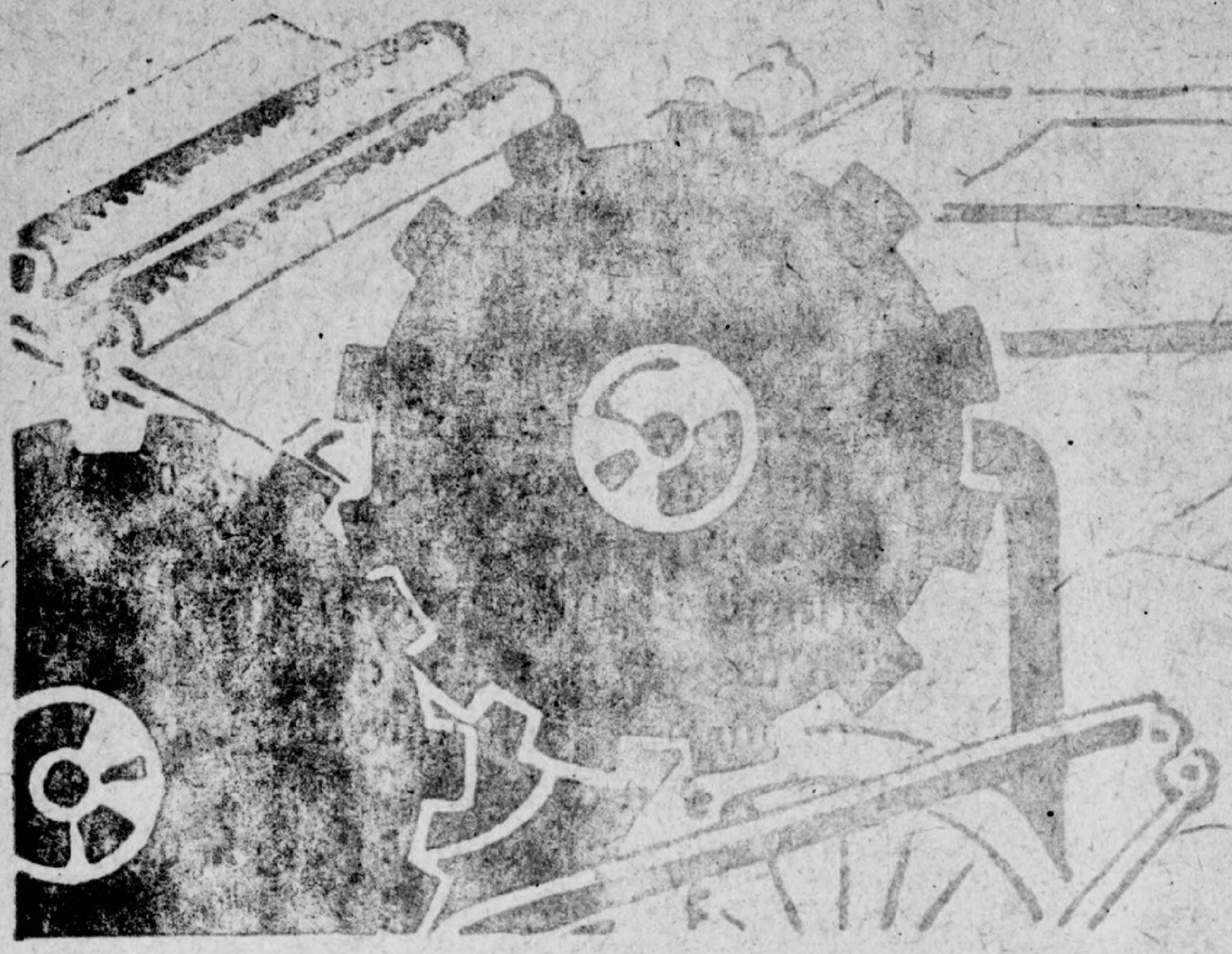

NHÀ IN
ĐÔNG-TÂY

193, PHỐ HÀNG BÔNG, 193

Giây nói số : 766

HANOI

NHẬN IN ĐỦ CÁC THỨ

Sách học, tiểu thuyết, danh thiếp, cáo bạch, thiếp mời, thiếp báo tin mừng, thiếp báo tin buồn, phong bì, giấy thơ, factures, reçus, vé ô-tô, vé rạp hát vân vân.

In nhanh chóng, cẩn thận, đẹp đẽ

— Giá tính rẻ hơn mọi nơi —

Imprimerie Đông-Tây, Hanoi — Le Gérant : Dương-Tụ-Quán

https://tieulun.hopto.org